Gréckokatolícka eparchia Košice
Diecézny katechetický úrad sv. prvomučeníka Štefana

Dodatok pre východný obrad
k metodickej príručke pre 4. ročník ZŠ
„Poznávanie nádeje“

© Spracovanie: Mgr. Tatiana Cmoriaková
Liturgická kontrola: o. Dipl.-Theol. Univ. Miroslav Macko
Dodatok neprešiel jazykovou úpravou.
Vydané pre vnútornú potrebu.

ZOZNAM TÉM DODATKU:

1. téma: Cesta nádeje
► Božské čnosti. Sv. mučeníčky Sofia a jej dcéry Viera, Nadežda, Ľubov – *nová podtéma*
► Noe dôveruje Bohu (Serger Radonežský) – *oprava k základnej podtéme*
► Obrazy Božej blízkosti (S nami Boh) – *doplnenie k základnej podtéme*

2. téma: Biblia – slovo o nádeji
►Biblia – kniha nádeje – *oprava k základnej podtéme*
►Pán Boh utešuje – prísľub Mesiáša – *doplnenie k základnej podtéme*
► Narodenie Bohorodičky – *nová podtéma*
►Ján Krstiteľ ohlasuje príchod Mesiáša – *doplnenie k základnej podtéme*

3. téma: Nádej presahujúca smrť
► Ježiš – silnejší ako smrť – *doplnenie k základnej podtéme*
► Sväté tajomstvá – nádej pre nás kresťanov – *nová podtéma*

4. téma: Svedectvo nádeje
► Veže v našom meste. Gréckokatolícka cirkev – *oprava k základnej podtéme*
► Gréckokatolíci - *nová podtéma*
► Rôzne veže – rôzne vierovyznania – *doplnenie k základnej podtéme*
► Chrámové veže – symboly nádeje – *oprava a doplnenie k základnej podtéme*
► Kresťan – nositeľ Krista (sv. Christofor) – *oprava a doplnenie k základnej podtéme*
► Svedkovia nádeje (východní svätí) – *oprava k základnej podtéme*

5. téma: Prameň nádeje
► Cirkev prameň nádeje – *doplnenie k základnej podtéme*
► Ježišova modlitba – modlitba srdca – *nová podtéma*
► Ikona – modlitba v obraze – *nová podtéma*
► Modlitba sv. ruženca – *oprava k základnej podtéme*

Všeobecné poznámky k dodatku:
- dodatok vychádza z Metodickej príručky (MP) pre 4. ročník ZŠ „Poznávanie nádeje“
- ***dodatky nie sú záväzné***, majú odporúčajúci charakter, resp. sú návrhom a pomôckou pre učiteľov NV/N! Záväzné sú osnovy – Rámcový vzdelávací program schválený KBS (www.kpkc.sk).
- dodatok obsahuje úpravy na východný obrad v základných i prehlbujúcich podtémach uvedených v MP, nové prehlbujúce podtémy, opravené, resp. doplnené komentáre pre učiteľov, texty pre žiakov a obrazové prílohy.
- odporúčaná a použitá literatúra, časopisy a internetové stránky sú uvedené pri každej spracovanej téme a podtéme.
- neoznačené obrázky: zdroj internet, archív DKÚ
- v každej téme MP si opravte terminológiu!!!

I. CESTA NÁDEJE

► *Nová prehlbujúca podtéma*

Božské čnosti – viera, nádej a láska.
Sväté mučeníčky Sofia a jej dcéry Viera, Nadežda, Ľubov.

Ciele: Definovať čnosť. Vymenovať a stručne charakterizovať božské čnosti. Nakresliť symboly božských čností. Rozvíjať vo svojom živote tieto čnosti.

Priebeh:

Príbeh: Sväté mučeníčky Sofia a jej dcéry: Viera, Nadežda a Ľubov

(príbeh je uvedený aj PZ, ale je možné prečítať/ prerozprávať celý príbeh zo životopisov svätých viď napr. ČÍŽEK, A.: Synaxár, TRUCH, A.: Život svätých)

Za vlády cisára Hardiána žila v Ríme kresťanská vdova, ktorá sa volala Sofia (z gr. múdrosť). Mala tri dcéry, ktorým dala mená podľa troch kresťanských čností: Viera (Viera), Nadežda (Nádej) a Ľubov (Láska). Svoje dcéry vychovávala k tým čnostiam, podľa ktorých mali mená. Keď mala Viera 12 rokov, Nadežda 10 a Ľubov 9, vypuklo v roku 137 prenasledovanie kresťanov a Sofia s dcérami boli udané. Predvolal si ju cisár, ktorý keď videl odvahu matky, poslal ju na tri dni domov. Domnieval sa, že strach zo smrti zlomí matku a jej dcéry, a že odpadnú od Krista. Sväté ženy však po troch dňoch stáli pred cisárom s rovnakou odvahou. Cisár sa pokúsil nahovoriť ich na odstúpenie od Kristovej viery, ale keďže žiadne nahovárania, lichôtky ani vyhrážky nemohli otriasť mladými dievčatami, rozkázal ich mučiť. Nakoniec boli dievčatá sťaté mečom. Pozostatky mučeníc sa nachádzajú v nemeckom meste Elzach. (Zdroj: Synaxár)
Ich liturgickú pamiatku slávime 17. 9.
S neochvejnou vierou v Ježiša, s nádejou na večný život a z lásky k Ježišovi volili radšej zomrieť, ako odmietnuť vernosť Kristovi.

Demonštrácia ikony svätíc a rozhovor:
Ukážka ikony sv. mučeníc – v ruke majú kríž, ako znak mučeníctva pre Krista. Mená, ktoré dcéry dostali nie sú náhodné, majú zmysel. Napriek svojmu detskému veku (približne vo veku detí 4. roč. ZŠ) vynikali veľkými čnosťami.
Aké mená mali dcéry? Prečo dostali také mená? (lebo takto boli označované čnosti, ku ktorým ich matka chcela vychovať)
Ako sa v ich živote tieto čnosti prejavili? (vernosťou Ježišovi až po mučenícku smrť)
Viete, aký je význam vášho mena?

Výklad
Čnosť – schopnosť konať dobro. Čnosti sú rôzne (aj múdrosť = Sofia je čnosť), ale z nich vynikajú tri. Sv. Pavol v 1 Kor 13, 13 píše (ak deti už vedia vyhľadávať súradnice vo SP,

dáme jednému žiakovi súradnicu vyhľadať): *„A tak teraz ostáva viera, nádej, láska, tieto tri; no najväčšia z nich je láska.“* Božské čnosti nás robia schopnými žiť s Bohom, mať s ním vzťah.

Viera – ňou veríme v Boha a všetko, čo hovorí vo Svätom písme a Cirkvi. Jej symbolom je kríž (nakreslíme ho na tabuľu)
Nádej – ňou túžime po nebi, po šťastí, je to očakávanie večného šťastia. Povznáša srdce k Bohu v čase smútku. Jej symbolom je kotva.
Láska – milujeme Boha, blížneho seba. Je najväčšia z čností. Jej symbolom je srdce.

Symboly čností

V pracovnom liste deti nakreslia symboly božských čností viery, nádeje a lásky – kríž, kotva, srdce.
Symboly si deti môžu vymodelovať z drôtu, modelárskej hliny, reps. plastelíny alebo vystrihnúť z papiera.

Aplikácia
Aj my máme vo svojom živote pestovať tieto čnosti. Je to naše kresťanské a ľudské povolanie, poslanie. Máme veriť, že Boh je, dúfať, že nám pomôže a milovať Jeho i blížnych. Do PL napíšu žiaci ako sa môže prejaviť viera, nádej a láska v ich živote.

Napíš konkrétne situácie, v ktorých potrebuješ:

Vieru .....

Nádej .....

Lásku .....

Modlitba: Nauč sa pieseň
/: Duchu Svätý príď :/ 4x
/: Nech zavládne viera, nech zavládne nádej, nech zavládne láska v nás :/ 2x

► *Oprava, resp. doplnenie k téme*
Noe dôveruje Bohu
Sv. Sergej Radonežský - alternatíva k sv. Hubertovi

Upevnenie a formácia:
Povzbudením ako sa správať k prírode nám môžu byť naši svätci, v živote ktorých mali zvieratá svoje miesto. Zvery im neublížili a nebáli sa ich... K takým patria napr. sv. Serafím Sarovský (1.roč. ZŠ), sv. Gerasim od Jordána (2. roč. ZŠ), o ktorých sme sa už učili v nižších ročníkoch. Dnes si predstavíme ďalších (text viď PL):

Sv. Makarios

Kým sa abba Makarios modlil vo svojej jaskyni v púšti, pribehla znenazdania hyena a začala mu oblizovať nohy. Nežne ho ťahala za okraj tuniky a viedla ho k svojej jaskyni. Išiel za ňou a hovoril si: „Som zvedavý, čo odo mňa to zviera chce." Keď ho priviedla k jaskyni, vošla dnu a vyniesla svoje šteňatá, ktoré sa narodili slepé. Modlil sa nad nimi a vrátil ich hyene s uzdraveným zrakom. Ona sa vrátila dnu a ako poďakovanie mu priniesla hrubú kožu z barana a položila ju na jeho nohy.

Sv. Sergej Radonežský

Keď sa mladý Sergej rozhodol stať sa mníchom, odišiel do hlbokého lesa, niekoľko kilometrov od Radoneže, aby tu v samote slúžil Bohu. K jeho chyžke sa však približovali divoké zvieratá. Keď mal Sergej strach, začal sa modliť a zvieratá utiekli. Raz pred svojou chyžkou uvidel veľkého medveďa. Zbadal, že je hladný. Uľútostilo sa mu ho, preto mu dal kus chleba, svoj obed. Medveď si obľúbil pustovníka a často k nemu chodil. Sergej s úsmevom hovoril: „Toto je môj prvý poslušník (žiak)".

Skús sa zamyslieť nad tým, prečo zvieratá nemali z týchto svätcov strach a prečo im neublížili.

- lebo oni milovali Boha a všetko, čo Boh stvoril (ako Adam v raji, ktorého sa tiež zvieratá nebáli). Cítili, že títo svätci ich majú radi, že sú svätí a plní Božej milosti.

Životopis sv. Sergeja Radonežského – text pre učiteľa

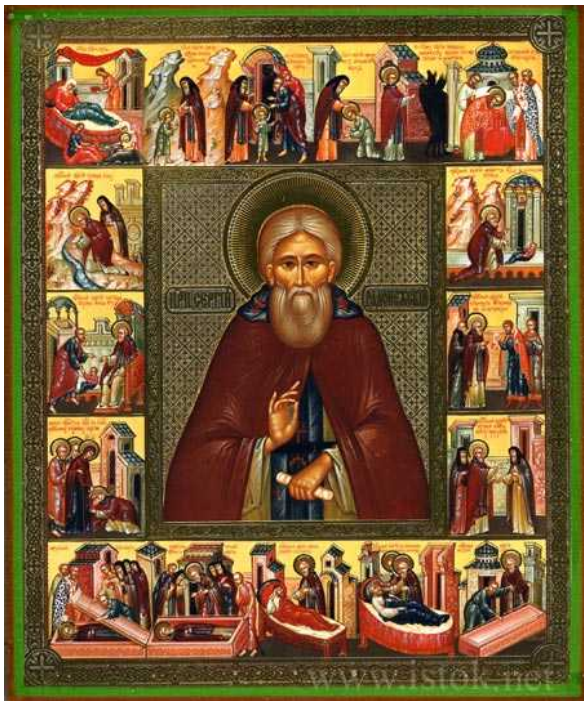

Svätý Sergej Radonežský sa narodil v roku 1313 na statku pri meste Rastov a nazýval sa podľa krstu Bartolomej. Jeho otec bol bojarom. Mal dvoch bratov: Štefana a Petra.

Keď mal 7 rokov, učil sa čítať a písať. Veľmi sa snažil, ale učenie mu veľmi nešlo. Rodičia ho kárali a spolužiaci sa mu vysmievali. Bartolomej bol z toho veľmi smutný. Dňom i nocou sa modlil, aby sa naučil čítať a písať. Jedného dňa ho otec poslal hľadať koňa. Bartolomej narazil na akéhosi mnícha, svätého starca, ktorý stál naproti pod dubom a modlil sa. Keď ho chlapec zbadal, poklonil sa mu a nablízku čakal na koniec modlitby. Starec sa opýtal, čo si želá. Chlapec odpovedal, že by chcel vedieť čítať a písať. Starec sa nad ním pomodlil a podal mu kúsok prosfory „na znamenie Božej milosti a chápania kníh.". Od toho času sa s chlapcom stala podivuhodná zmena. Ľahko sa učil. Čoskoro vo vedomostiach prekonal svojich rovesníkov a bratov.

Po otcovej smrti rozdelil svoj dedičský podiel medzi svojich bratov - Štefana a Petra, stal sa mníchom a prijal meno Sergej. Odišiel do hlbokého pralesa, asi 10 km od mesta Radonež, aby tam žil ako pustovník v modlitbe, pôste, sebapremáhaní a rozjímaní.

Dlhú dobu doliehalo naňho ťažké pokušenie, aby sa vrátil medzi ľudí. Toto pokušenie sa nesmierne stupňovalo zvlášť v zime, keď drevená chyžka, ktorú si v pralese postavil, bola vydaná napospas zimným búrkam a obliehaná hladnou divou zverou. V tých mesiacoch na neho veľmi ťažko doliehala samota, ktorá bola zvyšovaná ešte vedomím, že nevedel, aká strašná je v pralese zima, nezásobil sa dosť lesnými plodmi a korienkami, ktorými sa živil. Avšak po prekonaní prvej zimy sa už pokúšanie nezopakovalo. Po nejakej dobe sa okolo neho začali usídľovať rovnako zmýšľajúci muži.

Rusko bolo vtedy rozdrobené a žilo pod tatárskym jarmom. Tento neblahý stav prinútil mnohých ľudí k tomu, aby sa ako pustovníci v samote celkom oddali Bohu a svätému životu, prinášali sami sebe v obeť pokánie

za hriechy národa a modlili sa za oslobodenie vlasti. Tak povstal znenazdania v pralese monastier, zasvätený Najsvätejšej Trojici. Stal sa miestom vrúcnych modlitieb, kryštálovo čistého života, opravdivej chudoby a zručnej práce. Ako chudobne žili mnísi zhromaždení okolo svätého Sergeja, vysvitá z toho, že pri nedostatku vosku svietili i pri službách Božích lúčmi, miesto na papier písali na brezovú kôru, bohoslužobné nádoby vyrezávali z dreva a liturgické rúcha šili z ľanu, ktorý tam začali pestovať.

Svätý Sergej ťažko niesol porobu svojho národa cudzincami, nekresťanmi. Pokúšal sa pôsobiť na mladé moskovské knieža Dimitrija, aby povstal k oslobodeniu vlasti. Iné ruské kniežatá prosil, aby sa postavili po boku kniežaťa Dimitrija. Najväčším Dimitrijovým odporcom bol tverský knieža Michal, ktorý mal za sebou litovské knieža Olgerta, ktorého dcéru mal za manželku. Nebezpečie bolo veľké. Keď Dimitrij učinil všetko, čo bolo možné, prišiel s uvedenými kniežatmi do Radonežského monastiera, aby sa k boju posilnili modlitbou a vyžiadali si požehnanie od svätého Sergeja. Bol to dojemný okamih. Po bohoslužbách pozval svätý Sergej Dimitrija i kniežatá do jedálne. Po jedle požehnal všetkým a pýtal sa Dimitrija, či urobil všetko, aby odvrátil nutnosť vojny, zvlášť či vzdal tatárskemu chánovi patričnú česť a vyplatil mu zlato, ktoré žiadal, - "pretože, keď takéto veci žiadajú nepriatelia, sme v duchu Svätého Písma povinní im to dať. Ale za meno Kristove, za vieru pravoslávnu a za dobro národa je nutné i dušu položiť".

Knieža odpovedal, že všetko potrebné urobil, ale márne. "Keď si to urobil, očakáva nepriateľa záhuba, teba však pomoc, milosť a sláva Božia." Dimitrij padol na kolená, Sergej ho požehnal a hovoril: "Choď, neboj sa, Boh ti pomôže". Sklonil sa k nemu a povedal mu ešte: "Zvíťazíš".

Dimitrijovi sa objavili slzy v očiach, vstal a išiel do boja na život a na smrť. Svätý Sergej mu dal dvoch mníchov, Peresveta a Oslaba, ktorí predtým boli bojarmi, a vyznali sa v bojovom umení. Obaja však išli s vojskom ako mnísi (schimonach Alexander a schimonach Andrej). Vojsko sa dalo na pochod na čele s Dimitrijom, ktorý postupoval stále vpred. Staršie, skúsenejšie kniežatá radili, aby sa tak neponáhľal, pretože chán Mamaj je silný a idú s ním Litvania i Tverské knieža a bolo by veľmi nebezpečné, keby sa vojsko dostalo do nejakej pasce. Ale Dimitrij nedbal, rútil sa stále vpred a prebrodil Don, takže v prípade porážky, bol ústup takmer nemožný. Na srdci niesol dopis svätého Sergeja, ktorý mu za ním poslal, a ktorý obsahoval tieto slová: "Choď vpred, Pán Boh ti pomôže".

Nastalo ráno dňa 8. septembra 1380. Všetci si boli vedomí, že im neostáva nič iné, len zvíťaziť, alebo padnúť. Okolo obeda došlo k boju, na tú dobu veľkému, pretože sa odohral na Kulikovskom poli v šírke 10 vrstiev. Počas týchto hodín svätý Sergej sa modlil v chráme s monastierskymi bratmi, modlil sa za víťazstvo i za padlých, ktorých bolo veľa. Mamaj bol porazený a Dimitrij sa vrátil ako slávny víťaz. Toto veľkolepé víťazstvo bolo znamením, že ruský ľud nemôže už ostať v porobe, hoci Tatári urobili ešte niekoľko dobre organizovaných pokusov o prevrat, bolo to však už márne. Nič už nemohlo zastaviť ich konečnú porážku.

Hospodin Boh učinil svätého Sergeja hodným i darov zázrakov, zjavení a videnia budúcnosti. Uvádza sa len jedna z mnohých predivných udalostí jeho života. V roku 1390 si prial permský biskup, svätý Štefan, navštíviť na ceste do Moskvy svätého Sergeja. Keď mu to pre nedostatok času bolo znemožnené, zastavil sa na ceste vo vzdialenosti 11 vrstiev od Radonežského monastiera, pomodlil sa krátko a poklonil sa smerom k monastieru. Hovoril: "Pokoj tebe, môj duchovný brat". V tom okamihu svätý Sergej, ktorý práve sedel pri skromnom jedle za stolom s ostatnými monastierskými bratmi, vstal poklonil sa, k veľkému prekvapeniu smerom k západu, kde sa práve svätý Štefan zastavil a povedal: "Zdrav buď i ty, pastier Kristovho stáda". Znenazdajky, neuveriteľná táto udalosť bola šetrením zistená ako skutočnosť. Pri všetkých Božích vyznamenaniach i svojich nesmiernych zásluhách, ako i obdivu a lásky národa, svätý Sergej si zachoval veľkú skromnosť a pokoru. Napr. od metropolitu odmietol prijať zlatý kríž s drahocennými kameňmi: "Od mladosti som nebol zlatonoscom a na starobu tým menej chcem byť. A ak nemám okamžite odísť, prosím, aby metropolitné hodnosti už ani slovkom nikdy neboli spomínané".

Iný príklad: Do radonežského monastiera zďaleka prišiel jeden sedliačik, akých tam chodilo tisíce, a prosil, aby ho pustili k svätému Sergejovi. Svätý Sergej práve v tom čase okopával v záhrade ovocný strom. Mních, na ktorého sa muž obrátil, ukázal na svätého Sergeja a hovoril: "Akonáhle odloží lopatu, poviem mu, že s ním chceš hovoriť". Mužík sa však urazil a povedal: "Prišiel som zďaleka, aby som videl nášho svätého proroka, a ty mi ukazuješ akéhosi žobráka. Nie som tak hlúpy, aby som ti uveril". Svätý Sergej ukončil prácu a vidiac návštevníka, išiel priamo k nemu. Hlboko sa mu poklonil, ako to činil vždy, a pobozkal ho. Potom ho pozval do jedálne. Mužík sa posťažoval, že mnísi ho nechcú priviesť k Sergejovi. Svätý Sergej hovoril: "Nehnevaj sa, brat môj, Boh je tak milostivý tomuto miestu, že nikto odtiaľ neodchádza bez potešenia, i tebe ukáže, koho hľadáš".

V tom prišiel do monastiera, priamo do jedálne, knieža Dimitrij Donský so svojim dvorným sprievodom. Svätý Sergej vstal a išiel mu naproti, aby ho uvítal. Dvorania odstrčili sedliaka bokom. Knieža sa poklonil svätému Sergejovi, ktorý ho pobozkal a požehnal. Potom si obaja sadli, zatiaľ čo ostatní stáli okolo. Mužík sa stále snažil nájsť svätého Sergeja medzi mníchmi, ktorí všetci prišli knieža uvítať. Nakoniec sa spýtal jedného z nich: "Kto je ten človek, ktorý ma sem uviedol, a ktorý teraz sedí vedľa kniežaťa?". Mních mu odpovedal: "Čože, ty nevieš, že je to náš otec igumen Sergej?!" Po odchode kniežaťa vrhol sa mužík k nohám svätého Sergeja a prosil o odpustenie. Ten sa však nijako naňho nehneval len povedal: "Netráp sa, synu, ty

jediný si sa správne o mne vyslovil a všetci ostatní sa mýlia". Svätý Sergej zomrel v roku 1392 vo veku 79 rokov. Patrí k najväčším svätcov ruského národa. Zdroj: www.pravoverni.sk

Divá zver a svätí

Abba Anton povedal: "Poslušnosť so zdržanlivosťou dávajú človeku vládu nad divými zvieratami."

Abba Theonas jedol zeleninu, ale len tú, čo sa nemusí variť. Hovorí sa o ňom, že zvykol v noci vychádzať z kélie a zotrvávať v spoločnosti divých zvierat, pričom im dával piť z vody, ktorú mal. Raz ktosi videl stáda antilop, divých somárov, gaziel a iných zvierat pri jeho pustovni. Tieto stvorenia mu vždy boli potešením.

Raz, keď hroch plienil okolitú krajinu, otcovia zavolali abbu Vissariona, aby im pomohol. Stál na mieste a čakal. Keď uvidel zviera, ktoré bolo nezvyčajne veľké, povedal mu, aby už viac nepustošilo krajinu: "V mene Ježiša Krista ti prikazujem, aby si už viac neplienil túto krajinu!" Hroch sa úplne stratil z týchto končín, ako keby ho odniesol preč anjel.

Abba Xanthios povedal: "Pes je lepší ako ja, lebo má lásku a nesúdi."

Prišli sme k stromu, vedení milým hostiteľom, a tam sme natrafili na leva. Keď sme ho uzreli, môj sprievodca a ja sme sa zachveli, ale svätý starec bez mihnutia oka pokračoval ďalej a my sme šli za ním. Dravec, povedali by ste, že na Boží pokyn, sa skromne odtiahol nabok a sadol si, kým starec oberal ovocie z dolných konárov. Natiahol ruku plnú datlí, zviera pribehlo a vzalo si ich tak pokojne ako nejaké domáce zviera. Keď dojedlo, odišlo. My sme stáli, triasli sa a neverili svojim očiam. Uvedomovali sme si, aká veľká viera je v ňom a aká úbohosť ducha v nás.

Kým sa abba Makarios modlil vo svojej jaskyni v púšti, pribehla znenazdania hyena a začala mu oblizovať nohy. Nežne ho ťahala za okraj tuniky a viedla ho ku svojej jaskyni. Išiel za ňou a hovoril si: "Som zvedavý, čo odo mňa to zviera chce." Keď ho priviedla k jaskyni, vošla dnu a vyniesla svoje šteňatá, ktoré sa narodili slepé. Modlil sa nad nimi a vrátil ich hyene s uzdraveným zrakom. Ona sa vrátila dnu a ako poďakovanie mu priniesla hrubú kožu z barana a položila ju na jeho nohy. Usmial sa na ňu ako na nejakú milú osobu, vzal si kožu a natiahol sa na ňu.

► *Doplnenie k základnej podtéme*

Obrazy Božej blízkosti. S nami Boh!

3. Obrazy Božej blízkosti v mojom živote

Boh sa zjavil Mojžišovi, Abrahámovi, Noemu ... v rôznych znameniach. No zjavil sa aj nám. Z uvedeného úryvku piesne sv. proroka Izaiáša, ktorú spievame na sviatky Narodenia Ježiša Krista napíš, akým spôsobom sa zjavil Boh nám. Ako (cez koho) je nám Boh blízky? .....

S nami Boh, čujte všetky národy a kajajte sa, lebo s nami Boh!
Ľud, čo prebýva v temnotách, uzrie veľké svetlo,
vám obyvatelia temnej ríše smrti, zažiari Svetlo, lebo s nami Boh!
Lebo Chlapček narodil sa nám a Syn je nám daný
a bude kniežatstvo na jeho pleci, lebo s nami Boh!
Prináša dokonalý pokoj a jeho meno „Anjel veľkej rady", lebo s nami Boh!

Boh je nám blízky vo svojom Synovi, je s nami osobne a to v Božom slove a v Eucharistii. Žiaci si môžu do PL (resp. na samostatný papier) dokresliť Evanjeliár a čašu s Eucharistiou ako symboly Božej blízkosti dnes.

Text piesne „S nami Boh“ sa môžeme pomodliť v závere hodiny.

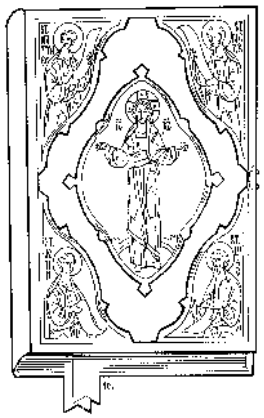

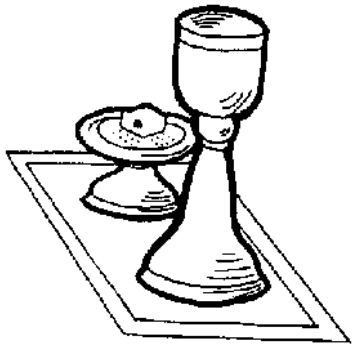

Žiakov v závere prvej témy môžeme naučiť modlitbu:

Naša nádej je Otec, naše útočište Syn a náš ochranca je Svätý Duch.
Svätá Trojica, Bože náš, sláva tebe.

II. BIBLIA – SLOVO O NÁDEJI

► *Oprava k základnej podtéme*
Biblia – kniha nádeje

2. Biblické príbehy o nádeji
Žiaci majú v PL nasledujúce obrazy:
- vzkriesenie Krista,
- márnotratný syn,
- Zachej,
- milosrdný Samaritán,
- uzdravenie slepcov

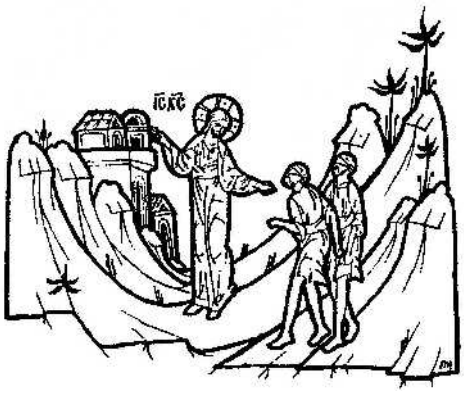

► *Doplnenie k základnej podtéme*
Pán Bohu utešuje – prísľub Mesiáša

So žiakmi si môžete v PL prečítať stichiru prorokovi, resp. ju na konci použiť ako modlitbu:

Prorok zvestujúci príchod Krista, už sa nikdy nevzdiališ od trónu Božej velebnosti. Ochotne sa prihováraš za každého trpiaceho. Tam na výsostiach slúžiš Bohu a vyprosuješ požehnanie zemi. Všade oslavovaný, vypros odpustenie hriechov našim dušiam. *(stichira zo služby prorokovi)*

V PL môžete použiť úlohu o Nedeli svätých praotcov – tých, ktorí očakávali príchod Mesiáša.

Praotcovia

Pred sviatkom Narodenia Ježiša Krista slávime Nedeľu svätých praotcov. Pripomíname si tých, ktorí očakávali Ježišovo narodenie a predpovedali ho. V uvedených textoch stichír Nedele praotcov podčiarni osoby, ktoré už poznáš:

Veriaci, chváľme dnes všetkých otcov, čo boli pred Zákonom, Abraháma bohumilého, Izáka, narodeného z prisľúbenia, Jakuba a patriarchov dvanástich. Oslavujme veľmi tichého Dávida a tiež Daniela, proroka túžob, spolu s nimi troch mládencov, ktorí zmenili pec na rosu. Prosme odpustenie u Krista Boha, ktorý je oslavovaný vo svojich svätých.

Poďme, všetci, ktorí sviatky milujete, chváľme žalmami zhromaždenie praotcov: praotca Adama, Henocha a Noema, Melchizedecha, Abraháma, Izáka a Izaiáša, Jeremiáša, Ezechiela, Daniela a dvanástich, zároveň Eliáša, Elizea a vôbec všetkých, Zachariáša a tiež Krstiteľa, i tých, čo predpovedali príchod Krista, ktorý je život a vzkriesenie nášho rodu.

(stichiry z večierne Nedele praotcov)

► *NOVÁ prehlbujúca podtéma*

Narodenie Bohorodičky

Ciele: Reprodukovať príbeh narodenia Bohorodičky; popísať ikonu Narodenia Bohorodičky; uvedomiť si nádej pre svet vyplývajúcu z jej narodenia; vyjadriť vďačnosť za dary, ktoré nám Boh v živote dáva a uvedomiť si, že aj my sme darom a nádejou pre druhých.

Priebeh:

Modlitba a rozhovor o nej

Deťom rozdáme text modlitby (viď aj PL)

Z pokolenia Jesse a z rodu Dávidovho chystá sa nám narodiť dievčatko Mária.
Zaplesal celý svet, že bude obnovený. Nebesá i zem spolu jasajú.
Oslavujte ju všetky národy zeme. Joachim je šťastný, Anna radostne plesá.
„Ja, neplodná, porodím Božiu Matku a obnoviteľku nášho života.“
(tropár predsviatku Narodenia Bohorodičky)

- čo vyjadruje táto modlitba? – veľkú radosť z narodenia Márie
- prečo je táto udalosť dôvodom takejto veľkej radosti? … dnes sa to dozvieme

Príbeh s kresbami

Deťom prerozprávame príbeh Máriinho narodenia, ktorý doprevádzame kreslením na tabuľu. Obrázky (viď príloha s. 44) kreslíme na tabuľu priebežne podľa deja udalosti alebo ich máme nakreslené na papieroch a počas príbehu ich na tabuľu len vlepujeme (samolepiacou hmotou).

1. *Nazaret*

V meste Nazaret v severnej časti Svätej Zeme…

2. *manželia Joachim a Anna*

… žili manželia Joachim a Anna, ktorí boli v pokročilom veku. Vynikali však zbožnosťou, milosrdenstvom k chudobným a dodržiavaním Božích prikázaní. Boli vzorom manželov. Svoje príjmi rozdeľovali stále na 3 časti: časť chrámu, časť chudobným a časť si nechávali pre seba.

3. *smútok Joachima a Anna*

Pri všetkej svojej zbožnosti a majetnosti sa však cítili nešťastní, lebo boli bezdetní. Bezdetnosť sa u Izraelitov pokladala za znak hriešnosti, bola to hanba medzi ľuďmi. Všetci izraeliti očakávali Mesiáša. Ak niekto nemal deti, iní ľudia hovorili, že nie je hoden mať vo svojom pokolením Mesiáša, že je Bohom zavrhnutý hriešnik, akým je nutné opovrhovať.

4. *modlitba Joachima a Anny*

Joachim a Anna sa však stále vrúcne modlili k Bohu, znášali príkoria ľudí a nestrácali nádej, že Boh im pomôže. Keď sa raz Joachim 40 dní postil v púšti, zjavil sa mu anjel, a oznámil mu jeho modlitba bude vypočutá. V tom istom čase sa anjel zjavil aj modliacej sa Anne v záhrade, a oznámil je to isté.

5. *Boží dar*

Boh zhliadol na ich prosby a dal im DAR – nie obyčajný, ale veľký. Dar dieťaťa.

6. *dieťatko Mária*

Tento radostný deň nastal 8. septembra, kedy šťastí manželia vzali na svoje ruky dievčatko, ktorému dali meno Mária.

7. *radosť z Božieho daru*

Plní vďačnosti oslavovali Boha a priniesli obetné dary do chrámu. A hoci na prvý pohľad bola Mária obyčajným dievčatkom, predsa bola výnimočná a jej narodenie prinieslo radosť svetu, lebo bola vyvolená stať sa Matkou očakávaného Mesiáša.

Alternatíva: Ikona Narodenia Bohorodičky

Príbeh prerozprávame pomocou demonštrácie ikony a doplníme ho o výklad ikony:

Narodenie Bohorodičky sa na ikonách zobrazuje veľmi slávnostne. Celá scéna sa odohráva v posvätnom prostredí, akoby v chráme. Uprostred ikony na veľkom lôžku sedí Anna. Dievčatko leží v náručí slúžok, ktoré jej pripravujú kúpeľ. Je zabalené do plienok alebo do oblečenia, v ktorom sa Bohorodička znázorňuje na ikonách, čo znamená, že nejde o hocijaké dieťa, ale o tú, ktorá sa má stať Matkou Božieho Syna. Postavy znázornené okolo vyjadrujú vznešenosť i tajomnosť tejto chvíle. Anna sediac na lôžku, sa díva do diaľky, akoby chcela prorokovať, ale cíti, že ešte nesmie hovoriť. Toto ticho je plné očakávania budúcich veľkých veci. Ikona vyjadruje nádej a stáva sa pre nás žiarovou radosťou, pretože z Márie sa narodí Mesiáš, Kristus, ktorého bude ona nosiť vo svojom lone.

Výklad a práca s pracovným zošitom: Dar a nádej pre svet

Máriino narodenie mal Boh presne naplánované. Ona bola darom od Boha, a to nielen pre Joachima a Annu, ale pre celý svet a celé ľudstvo. Jej narodenie bolo nádejou, lebo predznačovalo príchod očakávaného Mesiáša. Aj naše narodenie je Božím darom a aj pre nás má Boh jedinečný plán pre život. Aj my sme nádejou, ako to raz vyjadril bl. Jána Pavol II. v príhovore mládeži: *„Vy ste nádejou Cirkvi. Vy ste pápežovou nádejou.“*

Úlohy:

- Napíš, pre koho si ty darom:……
- Kto je darom pre teba? ……

- Dievčatku dali meno Mária, čo znamená „Bohom milovaná“. Vieš čo znamená tvoje meno? Ak áno, s pomocou učiteľa skús zistiť, čo znamená meno „Joachim“ („príprava na Pána“) a „Anna“ („milostivá, láskavá“), alebo aký je význam mien tvojich rodičov.

.....

- Na ikone vyfarbi Presvätú Bohorodičku a jej rodičov Joachima a Annu.

Darčeky

Na kartičky previazané stužkou ako darček si deti napíšu svoje meno a nakreslia symbol vyjadrujúci radosť.

Naučte s modlitbu:

Dôstojné je velebiť teba, Bohorodička, vždy blažená a nepoškvrnená Matka nášho Boha. Čestnejšia si ako cherubíni a neporovnateľne slávnejšia ako serafíni, bez porušenia si porodila Boha Slovo, opravdivá Bohorodička, velebíme ťa.

Použitá literatúra: ČÍŽEK, A.: Synaxár; TRUCH, A.: Život svätých; ŠPIDLÍK, T. – RUPNIK, I.M.: Viera vo svetle ikon; Hore srdcia.

► *Doplnenie k základnej podtéme*

Ján Krstiteľ ohlasuje príchod Mesiáša

Sv. Ján Krstiteľ v ikonografii

Ako v liturgii, tak aj v ikonografi má medzi svätými zvláštne postavenie Ján Krstiteľ, Predchodca Ježiša Krista a spojovací článok medzi Starým a Novým Zákonom. Východ ho volá Predchodca. Liturgia ho každý utorok oslavuje a pozdravuje nádherným spevom tropára: *„…teba, Predchodca, uctilo svedectvo Pánovo. Bol si vyvýšený nad všetkých prorokov, lebo si pokrstil Predpovedaného. Ochotne si trpel za pravdu. V predpeklí si zvestoval príchod vteleného Boha, ktorý prišiel, aby zbavil svet hriechu a nám dal veľkú milosť.“*

V liturgickom roku oslavujeme minimálne štyri sviatky Jána Krstiteľa: Počatie, Narodenie, „Zbor“, Sťatie, ak k tomu nepočítame „Nájdenia jeho svätej Hlavy“. Ikonografické zobrazenie Jána vzniklo ešte v rannokresťanskom umení a potom bolo posilnené byzantským kánonom.

Medzi ikonami rozlišujeme aspoň dve charakteristické zobrazenia. Ide predovšetkým o jeho postavu na ikonostase v rade Deésis, kde je tradične umiestnený po boku „ Spása v silách“ priamo oproti Božej Matke z druhej

strany, kde má oblečené klasické rúcha chitonu cisárskeho dvora ako ostatní svätí. Líši sa od nich iba rozježenými vlasmi a vlajúcimi fúzmi brady, niekedy aj rubášom z ťavej srsti pod himationom.

Druhá ikona ho zobrazuje „na púšti“. Na púšti má výlučne šaty z ťavej srsti a vlasy rovnako upravené či neupravené, ale okrem toho aj niekoľko iných charakteristík. Najprv podľa citátu z Malachiáša (3,1) a ev. Matúša (11,10) má ako „posol poslaný pred tvár Pána“ dve veľké krídla – Anjel púšte. V ruke drží tácku so svojou sťatou hlavou na pamiatku svojej smrti alebo je zobrazený s čašou, v ktorej je Baránok („hľa, Baránok Boží“). Na ikone Sťatia býva táto hlava položená na zemi pri jeho nohách. Do jedného kríka za ním býva zaťatá sekera, ktorá pripomína slová jeho kázne (Mt 3,10). Skaly v pozadí pripomínajú púšť a pruh vody Jordán, v ktorom krstil. Na niektorých ruských ikonách sú skaly zamenené lesom, ide totiž o lesnatú púšť ruských askétov. Pochopiteľne, postava Jána Krstiteľa nechýba ani pri Krste Ježiša Krista.

Prísny pohľad je výrazom veľmi vážneho poslania, ktoré od Boha prijal i uskutočnil svojím životom. „Kto si ... ?“ pýtali sa ho viacerí. „Si Mesiáš...?“ S veľkou pokorou, ktorú výrazom aj postojom podchytil na ikone ikonopisec, odpovedá nie svojimi slovami, ale slovami proroka Izaiáša: *„Hlas volajúceho na púšti: Pripravte cestu Pánovi, vyrovnajte mu chodníky! Každá dolina sa vyplní a každý vrch a kopec zníži. Čo je krivé bude priame, a čo je hrboľaté bude cestou priamou. A každé telo uvidí Božiu spásu.“*(porov. Lk 3, 4 – 6) Už pri zvestovaní narodenia povedal anjel Zachariášovi o jeho poslaní, kto to bude, čo bude uskutočňovať, že bude veľký pred Pánom, mnohých synov Izraela obratí k Pánovi, ich Bohu, Eliášov duch a moc budú na ňom, aby obrátil srdcia otcov k synom a neveriacich k múdrosti spravodlivých a pripravil Pánovi dokonalý ľud (porov. Lk 1). To, že je skutočným Božím poslom spásy, tým, ktorý ukázal na Mesiáša, ikonopisec naznačil krídlami. Priestor, v ktorom sa pohyboval a zdržiaval, bola nehostinná púšť, kde vietor pohládza skaly i mocou premiestňuje piesok. Na to ukazujú jeho rozstrapatené vlasy aj odev z ťavej srsti – pre Jána Krstiteľa na všetkých ikonách charakteristický znak. Popri mohutnej postave ***tenké ruky*** zdôrazňujú život v striedmosti a pôste. Hlava na mise ukazuje na záver jeho života. Tým najdôležitejším posolstvom tejto ikony je rozvinutý ***zvitok s nápisom***. Biela farba vyjadruje duchovnú myšlienku. Aj z tejto ikony hovorí jasným slovom. Ide o rozhodné Jánovo posolstvo pre každého: *„Robte pokánie, lebo sa priblížilo nebeské kráľovstvo.“(*Mt 3, 2) Je to najvnútornejšia výzva ikony: ***„Robte pokánie!“***

Zdroj: GAČA, J.: Svätý Ján Krstiteľ. In: Slovo č. 12/2008.; ARTIM, J.: Pravoslávne ikony - Svetlo na ceste k spáse.; Šedevry russkoj ikonopisi. Belyj gorod, Moskva, 2008.

Na záver sa môžme pomodliť modlitbu:

Hlásateľ Kristov a Krstiteľ, anjel, apoštol a mučeník, prorok, predchodca, svetlo a verný priateľ, koruna prorokov, najväčší zo zrodených zo ženy, sprostredkovateľ milosti Starého a Nového zákona, žiarivý hlas Slova, svojím svätým príhovorom predkladaj modlitby dobrotivému Bohu.

(stichira zo spoločnej služby Jánovi Krstiteľovi)

III. NÁDEJ PRESAHUJÚCA SMRŤ

► *Doplnenie k základnej podtéme*

Ježiš – silnejší ako smrť: Christos voskrese!

Pascha

V liturgických textoch nájdi a podčiarkni, komu každému Ježiš priniesol nádej svojím vzkriesením. V skupine sa porozprávajte o tejto Ježišovej nádeji.

✠ *Slávne ako Boh si vstal z hrobu a svet si prebudil k novému životu. Ľudstvo ťa velebí ako svojho Pána. Smrť si premohol, Vládca. Adam radostne jasá, aj Eva, teraz pút zbavená v ústrety ti volá: „Kriste, ty si nám všetkým daroval vzkriesenie.“*

✠ *Boh náš Kristus, čo nám dal život, svojou oživujúcou rukou vzkriesil zosnulých. Vyviedol nás z temných dolín smrti, priniesol spásu ľudskému pokoleniu, lebo on je Záchranca, vzkriesenie a život všetkých.*

✠ *Svojim krížom smrť si premohol a lotrovi si daroval raj. Plač žien si premenil na radosť, Kriste, Bože, a oznámil si apoštolom, že si už vstal z mŕtvych. Svetu si preukázal veľké milosrdenstvo.*

✠ *Tvoju bezmednú dobrotu zakúsili na sebe väzni predpeklia, teraz krokom radostným na svetlo vystupujú a teba, Kriste, večná Pascha, oslavujú.*

► *Doplnenie k základnej podtéme*

Sv. tajomstvá – nádej pre nás kresťanov

Túto tému môžete prebrať aj ako samostatnú tému

Ciele: Definovať sv. tajomstvá. Vymenovať a stručne charakterizovať sv. tajomstvá. Uvedomovať si ich hodnotu a význam v živote. Prijímať sv. tajomstvá a žiť z nich.

Priebeh:

Opakovanie

Úlohou detí je správne priradiť kartičky - osobu k citátu (kartičky si vyrobte z obyčajných papierov)

LAZÁR	– „Pane, už páchne, veď je už štyri dni v hrobe.“
JÓB	– „Pán dal, Pán vzal, nech je Pánovo meno zvelebené!“
JEŽIŠ	– „Ja som vzkriesenie a život. Kto verí vo mňa bude žiť aj keď umrie.“
JAIROVÁ DCÉRA	– „Neboj sa, len ver, a bude uzdravená.“
NÁMAN SÝRSKY	– „Choď a okúp sa sedem ráz v Jordáne, potom ti telo ozdravie a budeš zasa čistý!“

Práca s textom akatistu k Ježišovi Kristovi
Deti rozdeľte do skupín alebo každému dajte jeden text. V texte akatistu podčiarknite slovo „nádej“. Žiaci nájdené vety so slovom „nádej“ prečítajú. Kto je našou nádejou? Kristus

Text I.
Kondak 2
Keď si videl, Pane, vdovu veľmi plakať,
zľutoval si sa a vzkriesil si jej syna,
ktorého niesli na pohreb. Ty miluješ
človeka, zľutuj sa aj nado mnou a vzkries
moju dušu, umŕtvenú hriechmi, ktorá volá:
Aleluja!
Ikos 2
Pane, Filip sa usiloval pochopiť
nepochopiteľnú múdrosť, a tak povedal:
Ukáž nám Otca. Ty však si mu riekol:
Taký dlhý čas si so mnou, či si nespoznal,
že Otec je vo mne a ja som v ňom? Preto
tebe, Nevystihnuteľný, s bázňou volám:

Ježišu, Bože predvečný!
Ježišu, Kráľ všemocný!
Ježišu, Vládca najtrpezlivejší!
Ježišu, Spasiteľ najláskavejší!
Ježišu, ochranca môj predobrý!
Ježišu, očisť moje hriechy!
Ježišu, odním moje nepravosti!
Ježišu, odpusť nespravodlivosti moje!
Ježišu, nádej moja, neopusť ma!
Ježišu, môj pomocník, neodvrhuj ma!
Ježišu, Stvoriteľ môj, spomeň si na mňa!
Ježišu, pastier môj, nezatrať ma!
Ježišu, Synu Boží, zmiluj sa nado mnou!

- -

Text II.
Kondak 5
Ako si nás kedysi vyliatím svojej božskej
krvi, Ježišu, vykúpil spod kliatby Zákona,
tak nás vytrhni aj zo siete, do ktorej nás
had zamotal telesnými vášňami, klamnými
zvodmi a hriešnymi pokleskami, nás, čo ti
spievame: Aleluja!
Ikos 5
Keď hebrejské deti uvideli v ľudskej
podstate toho, ktorý svojou rukou stvoril
človeka, a spoznali, že je to Pán, náhlili sa
uctiť si ho vetvami a pritom spievali:
Hosana. Aj my ti prinášame pieseň a
voláme:

Ježišu, Bože opravdivý!
Ježišu, Synu Dávidov!
Ježišu, Kráľ najslávnejší!
Ježišu, Baránok nepoškvrnený!
Ježišu, Pastier obdivuhodný!
Ježišu, v detstve moja ochrana!
Ježišu, vodca v mojej mladosti!
Ježišu, chvála v mojej starobe!
Ježišu, nádej v smrti mojej!
Ježišu, život po zosnutí!
Ježišu, útecha moja na tvojom súde!
Ježišu, moja túžba, nezahanbi ma!
Ježišu, Synu Boží, zmiluj sa nado mnou!

- -

Text III.
Kondak 8
Vidiac s úžasom, že Boh sa stal človekom,
odvráťme sa od márneho sveta a svoje
mysle zamerajme na božské veci. Lebo
Boh preto prišiel na zem, aby vyviedol na
nebesia nás, čo mu spievame: Aleluja.
Ikos 8
Celý bol na zemi, ale nebesá vôbec
neopustil Nesmierny, keď dobrovoľne za
nás trpel, svojou smrťou našu smrť
premohol a vzkriesením daroval život tým,
čo spievajú:
Ježišu, rozkoš srdca!

Ježišu, sila tela!
Ježišu, jasanie duše!
Ježišu, bystrosť umu!
Ježišu, radosť svedomia!
Ježišu, nádej pevná!
Ježišu, večná pamiatka!
Ježišu, chvála vznešená!
Ježišu, sláva moja veľkolepá!
Ježišu, túžba moja, nezatrať ma!
Ježišu, Pastier môj, nájdi ma!
Ježišu, Spasiteľ, spas ma!
Ježišu, Synu Boží, zmiluj sa nado mnou!

Text IV.

Kondak 9

Všetky anjelské bytosti neprestajne oslavujú na nebesiach tvoje presväté meno, Ježišu, pričom spievajú: Svätý, Svätý, Svätý. A my hriešni smrteľnými perami na zemi spievame: Aleluja!

Ikos 9

Krasoreč mnohovravných je ako prejav nemých rýb, keď majú hovoriť o tebe, Ježišu, Spasiteľu náš, lebo nedokážu vysvetliť, ako môžeš byt nezmeniteľným Bohom a zároveň dokonalým človekom. My, hoci sa tajomstvu divíme, s vierou spievame:

Ježišu, Bože predvečný!
Ježišu, Kráľ nad kráľmi!
Ježišu, Vládca nad vládcami!
Ježišu, Sudca živých a mŕtvych!
Ježišu, nádej tých, čo sú bez nádeje!
Ježišu, útecha plačúcich!
Ježišu, sláva úbohých!
Ježišu, neodsúď ma za moje skutky!
Ježišu, pre svoje milosrdenstvo očisť ma!
Ježišu, sklesnutosť odo mňa odožeň!
Ježišu, osvieť myšlienky môjho srdca!
Ježišu, daj, nech na smrť pamätám!
Ježišu, Synu Boží, zmiluj sa nado mnou!

Výklad a krátke poznámky do zošita

Sviatosti – vo východnom obrade sa volajú sväté tajomstvá, zo csl. „tajiny“ – sú určitým tajomstvom, ktoré nás presahuje. Sväté tajomstvá sú viditeľné znaky, cez ktoré nám Boh dáva neviditeľné milosti, zverené Cirkvi. Dávajú Boží život, nádej, posilu. Sprevádzajú náš život v jeho najdôležitejších chvíľach. Je ich 7. Existujú rôzne delenia. Podľa KKC:

1. sväté tajomstvá uvádzania do kresťanského života (krst, myropomazania, Eucharistia)
2. sväté tajomstvá uzdravenia (spoveď, pomazanie chorých)
3. sväté tajomstvá služby spoločenstvu (manželstvo, kňazstvo)

Práca s obrazom a komentár

Deti k obrazom svätých tajomstiev priradia názov (obrázky vytlačené na papieroch im pomiešajte). V zozname tajomstiev deti zakrúžkujú tie, ktoré už prijali.

(Zdroj obrázkov: archív DKÚ KEp., Michaela Hladká, ukrajinské učebnice)

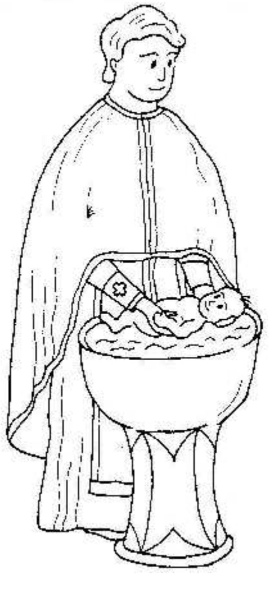

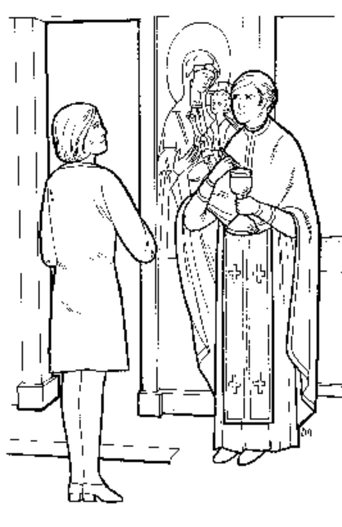

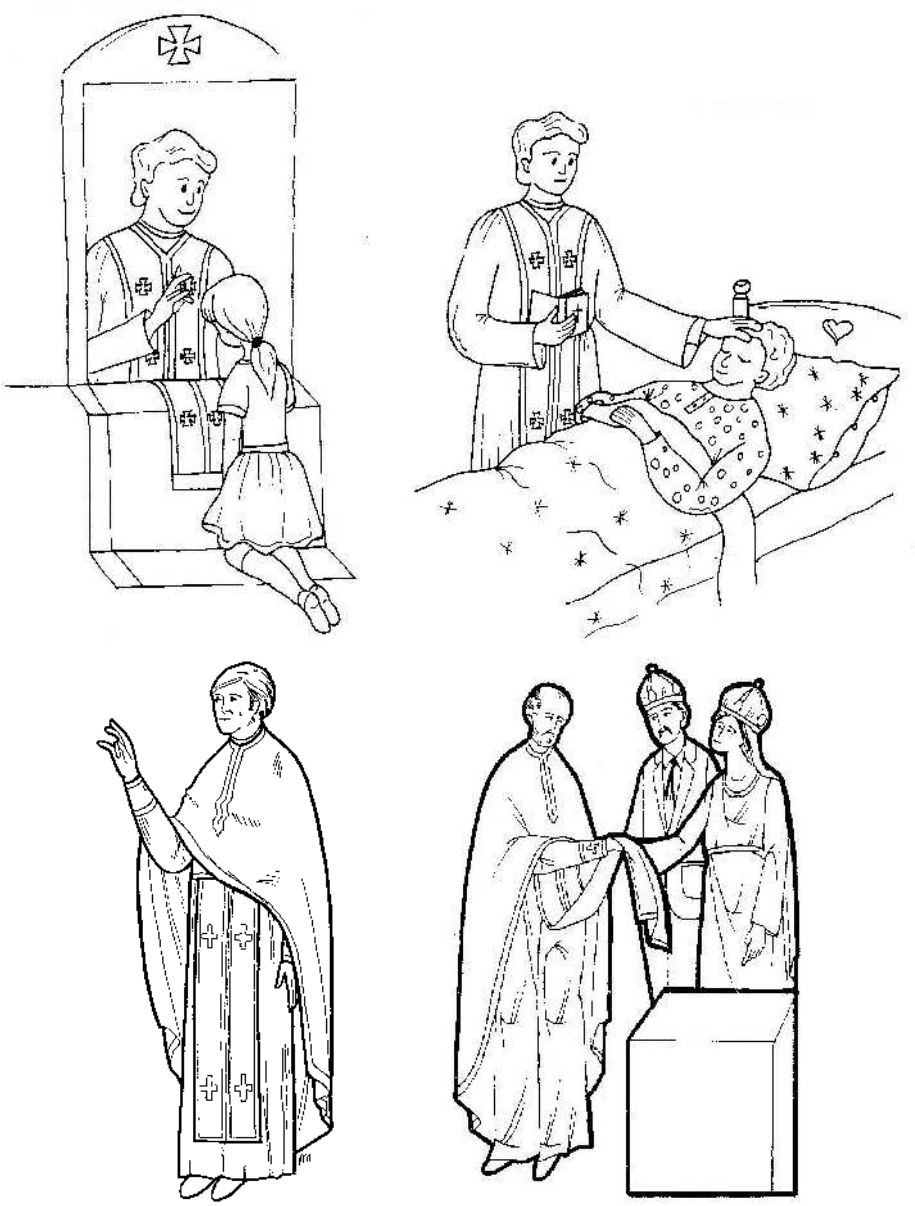

V krste sa zo stratených detí stávajú Božie deti; v myropomazaní sa zo slabých stávajú silní; v Eucharistii sa z hladných stávajú sýtymi chlebom pre iných (máme ju prijímať čo najčastejšie); v spovedi sa z hriešnych stávajú čistí (máme ju prijímať podľa potreby, odporúča sa 1x do mesiaca); v pomazaní chorých sa zo zúfalých stávajú ľudia plní nádeje; v manželstve a kňazstve sa z individualistov stávajú služobníci lásky.

Práca so symbolom

K jednotlivým sv. tajomstvám vymyslite symbol (alebo k tým, ktoré si prijali...)
(napr. sviečka, olivová ratolesť, vinič, klasy, slza, ...). Po skončení deti jednotlivé symboly predstavia, vysvetlia a priradia k obrázkom jednotlivých sv. tajomstiev.

Práca v pracovnom zošite

Sv. tajomstvo spovede – nádej pre hriešnikov

Vieš, čo všetko nám dáva Boh vo svätej spovedi? .....

Sv. tajomstvo Eucharistie – nádej pre kresťanov

Napíš osobnú modlitbu k Ježišovi v Eucharistii. V modlitbe vyjadri vďačnosť za nádej, ktorú nám On dáva. ……

IV. SVEDECTVO NÁDEJE

► *Doplnenie k základnej podtéme*

Veže v našom meste. Gréckokatolícka cirkev

- v rámci témy môžeme zdôrazniť gréckokatolícku cirkev alebo o našej cirkvi hovoriť na samostatnej hodine.

1. Veže v našom meste – čítanie príbehu (viď PL)

Spoločne si prečítajte príbeh Veže v našom meste.
Červenou pastelkou v texte podčiarni, o akých rôznych kresťanských vierovyznaniach hovorí Jakub. Modrou podčiarkni, ktorý sviatok je pre Jakuba najväčším sviatkom. Zelenou zvýrazni časť, kde Jakub hovorí, prečo je rád, že je kresťanom.

V našom meste je veľa vysokých chrámových veží. Keď som bol malý, rozmýšľal som, prečo nechodíme v nedeľu do najbližšieho chrámu, ale chodíme až do toho na konci námestia s kopulovitou vežou. Teraz už viem, že hoci je v meste viac chrámov, nie všetky sú gréckokatolícke, pretože kresťanských cirkví je viac. Vysvetlil mi to dedko. Povedal, že my kresťania katolíci, pravoslávni, evanjelici, kalvíni... veríme v jedného Boha v troch osobách: v Otca, Syna a Svätého Ducha. Veríme, že Ježiš je Boží Syn, ktorý sa stal človekom, aby nás ľudí vykúpil z hriechu smrťou na kríži a svojím vzkriesením.

Volám sa Jakub, som kresťan. S Aničkou chodíme spolu na gréckokatolícke náboženstvo. Minulý rok sme boli na prvej svätej spovedi a svätom prijímaní. Sme kresťania katolíci východného – byzantského obradu, teda gréckokatolíci. Aj Lujza je katolíčka, ale západného – latinského obradu, teda rímskokatolíčka. To preto, lebo katolícka cirkev má viacero obradov, teda spôsobov oslavy Boha. Na Slovensku sú takéto obrady dva: východný – byzantský a západný – latinský.

Náš spolužiak Martin je tiež kresťan, ale evanjelik. On chodí do toho chrámu na začiatku námestia. On sa s nami nepripravoval na prvú svätú spoveď a sväté prijímanie. Martin pôjde o pár rokov, asi o štyri alebo päť, na konfirmáciu.

Lujza vtedy pôjde na birmovku. Anička a ja sme toto sväté tajomstvo, ktoré sa u nás volá myropomazanie, prijali už pri krste. Chodíme do chrámu s takou širokou kopulovitou pozlátenou vežou, ktorá symbolizuje horiacu sviecu. Náš chrám voláme cerkov.

Ďalší spolužiak, Milan, je kalvín, on chodí do kostola do jednej dedinky, lebo v našom meste nie je kalvínsky kostol.

Keď sa v nedeľu rozozvučia zvony na chrámových vežiach, my kresťania vieme, že nás zvolávajú na spoločnú oslavu Boha. Vtedy sa Martin a ostatní evanjelici stretávajú na službách božích, rímskokatolíci na svätej omši v kostole, my gréckokatolíci na svätej liturgii v cerkvi. Všetci kresťania čítame Božie slovo z našej posvätnej knihy - Biblie.

My kresťania sa stretávame aj na spoločných bohoslužbách, ktoré sa volajú ekumenické, pripomínajú nám rozdelenie cirkvi v dávnej minulosti, ale aj túžbu po spoločnom dialógu s kresťanmi. Ocko vraví, že sú to stretnutia rozdelených bratov, ktorí k sebe opäť hľadajú cestu. Napríklad na Veľký piatok máme spoločnú krížovú cestu. Stretneme sa pred evanjelickým kostolom, prechádzame cez námestie, zastavíme sa pri pravoslávnom, gréckokatolíckom aj rímskokatolíckom chráme.

Všetci kresťania spolu oslavujeme počas roka pre nás dôležité sviatky. Na Vianoce oslavujeme narodenie Božieho Syna. Vianočné darčeky nám majú pripomínať ten najväčší dar, ktorý nám ľuďom daroval Boh, keď svetu daroval svojho Syna Ježiša. Tento sviatok spolu s nami kresťanmi oslavujú aj mnohí neveriaci, páčia sa im zvyky spojené s týmto sviatkom. Rozmýšľam, prečo sa im tento sviatok tak páči a prečo ho s nami chcú oslavovať. Prečo neveriaci ľudia oslavujú s nami veriacimi kresťanmi Vianoce? Myslím, že aj keď sú neveriaci, páči sa im tajomstvo tohto sviatku. Tak nie sú asi až takí neveriaci. Všetkým ľuďom dobrej vôle sa páči posolstvo pokoja, mieru, dobra, ktorých šírenie medzi ľuďmi je poslaním nás kresťanov.

Naším najväčším sviatkom je Pascha, kedy oslavujeme vyslobodenie z otroctva hriechu. A každá nedeľa je sviatkom Ježišovej smrti a zmŕtvychvstania. Ježiš sa stal človekom, aby sa obetoval za hriechy nás ľudí, teda aj za moje hriechy. Zomrel na kríži, ale na tretí deň vstal z mŕtvych.

Tento sviatok je sviatkom kresťanskej nádeje, že smrťou všetko nekončí. Boh je pánom nad životom a smrťou, pozýva nás k večnému, nekonečnému životu s ním v jeho blízkosti.

Som rád, že som kresťan. Je dobré vedieť, že smrť je tajomstvo života, ktoré raz všetci spoznáme. Raz sa stretnem s prababičkou, ktorú som mal tak veľmi rád, bývala s nami, keď už bola staručká a chorá. Verím, že raz sa stretneme so všetkými, ktorí zomreli.

(Jana Hurajtová, úprava na východný obrad T. Cmoriaková)

Práca s pracovným listom
Som gréckokatolík
Som kresťan a katolík východného, byzantsko – slovanského obradu.
Pre nás gréckokatolíkov sú charakteristické (správne podčiarkni):

- rímsky pápež ako viditeľná hlava Cirkvi
- ikony
- trojramenný kríž
- pozdrav „Pochválený buď Ježiš Kristus“
- utierne a večierne
- sochy v kostoloch
- hviezda na veži chrámu
- pozdrav „Christos raždajetsja!“
- popolcová streda
- ikonostas

► *Nová prehlbujúca podtéma*
Gréckokatolíci

Ciele: jednoducho charakterizovať gréckokatolícku cirkev; pestovať zdravú hrdosť na svoju cirkev.

- krátke zopakovanie predchádzajúcej témy (o rôznych cirkvách, ich vymenovanie, aký postoj k nim máme mať...)

Rozhovor a krátky výklad
Do ktorej cirkvi patríme my? Čo o našej cirkvi už vieme? Prečo sa volá „gréckokatolícka“?

Názov zaviedla panovníčka Mária Terézia na základe toho, že sa držíme gréckej tradície, obradu. Na území Slovenska máme 2 katolícke cirkvi a teda aj 2 obrady: rímskokatolícku cirkev (západný – latinský obrad) a gréckokatolícku (východný – byzantský obrad).

„Tu sa Západ stretáva s Východom, latinský obrad s východným. Takmer hmatateľne tu možno cítiť stopy dedičstva a posolstva sv. Cyrila a Metoda...“ (bl.Ján Pavol II.)

- už ste boli v Tatrách? Videli ste aj malé jazierka – plesá? Počúvajte, čo o nich hovorí Ján Pavol II. a povedzte čo k nim prirovnáva?

Bl. pápež Jána Pavla II. pri stretnutí s gréckokatolíkmi v Prešove v roku 1995 povedal: *„Tatry... skrývajú v sebe množstvo malých jazier, zvaných „plesá“. V ich priezračných vodách sa zrkadlí majestátna výška končiarov. Tento kraj jedinečný v rozmanitosti stvorenia hovorí nám o kráse a dobrote Stvoriteľ. Od južných svahov Tatier až po zemplínsku rovinu už stáročia*

žijú popri bratoch a sestrách latinského obradu spoločenstvá východného obradu. Aj ony sú ako malé jazierka – plesá povolané predstavovať priezračnú a žiarivú Božiu dobrotu. To sám Pán obdarúva svoju cirkev bohatstvom foriem a jednotlivých tradícií...“

- k tým plesám prirovnáva nás gréckokatolíkov. Hoci sme malým spoločenstvom, sme Božím darom pre celú Cirkev; obohatením, bez ktorého by v Cirkvi „niečo“ chýbalo... V čom je naša jedinečnosť, čo robí našu cirkev takou vzácnou a bohatou?

Demonštrácia

- na hodinu donesieme: ikonu, trojramenný kríž, čotky, pustíme z CD prehrávača spevy gréckokatolíckej cirkvi (napr. CD od bohoslovcov), fotografie chrámov, ikonostasu, pláštenice, pápeža, našich biskupov, kňazov, mníchov, gréckokatolícky kalendár, životopisy svätých, liturgické knihy (napr. časoslov, utierne, večierne, apoštolár...), vytlačenú modlitbu „Otče náš“ v cyrilike, filmovú ukážku zo sv. liturgie ...
- žiaci z vyložených vecí vyberú tie, ktoré už poznajú, resp. s ktorými sa stretli.
- formou demonštrovaných predmetov a fotografií predstavíme deťom základné charakteristiky našej cirkvi

www.drevenechramy.sk

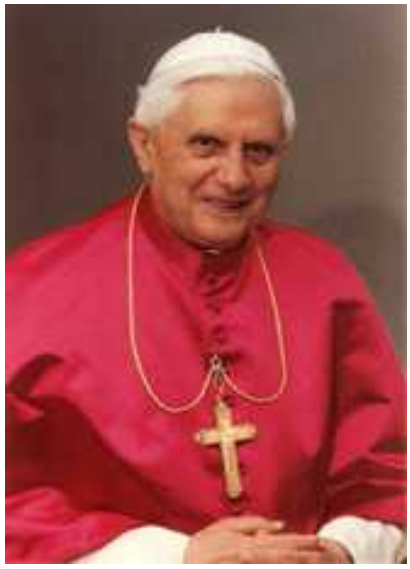

www.kbs.sk

www.gojdic.wbl.sk

www.exarchat.rcc.sk

www.grekokatoliknmnv.com

www.e-obce.sk

www.sedrik.sk

Foto: M. Šangala

???

www.cherubin.prodejce.cz

www.sme.sk

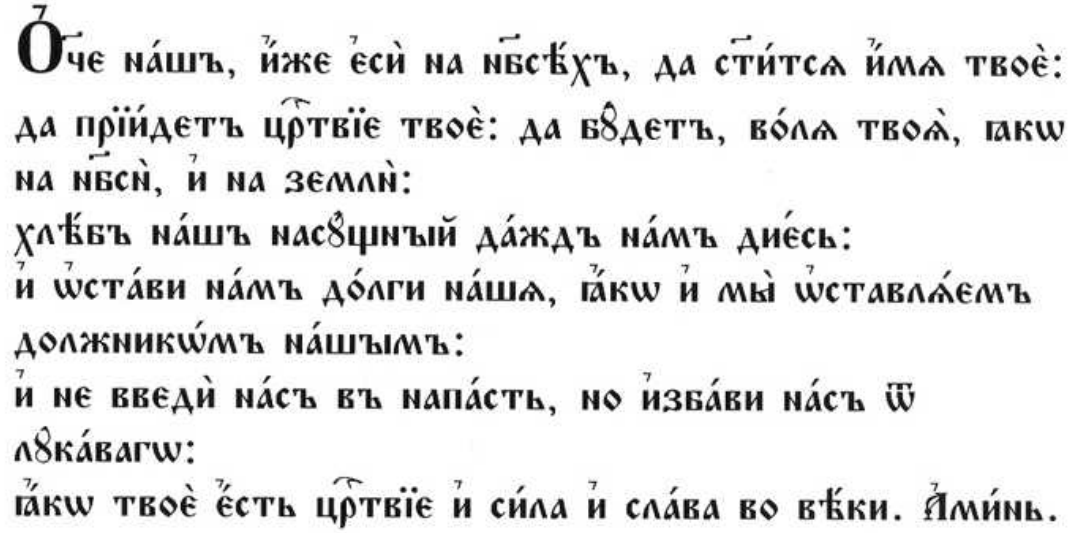
Отче нашъ, иже еси на нбсѣхъ, да стится имя твое:
да пріидетъ цртвіе твое: да бѫдетъ, воля твоѧ, ꙗкw
на нбсѝ, и на земли:
хлѣбъ нашъ насѫщныи даждъ намъ днесь:
и wстави намъ долги наша, ꙗкw и мы wставлѧемъ
должникѡмъ нашымъ:
и не введи насъ въ напасть, но избави насъ ѿ
лѫкаваго:
ꙗкw твое есть цртвіе и сила и слава во вѣки. Амінь.

www.sk.wikipedia.org

Žiaci si môžu v **PL** urobiť úlohu č. 2. Som gréckokatolík

Zhrnutie: Gréckokatolícka cirkev je plnohodnotná katolícka cirkev byzantsko-slovanského obradu. K jej špecifikám patrí: rímsky pápež, vlastná história, liturgia, modlitby, melódie, svätci, pôstna disciplína, právo, umenie, cirkevnoslovanský jazyk, hierarchia, pozdravy, ...

Text pre učiteľa: Gréckokatolícka cirkev na Slovensku

Všeobecný úvod: Gréckokatolícka cirkev, alebo presne povedané katolícka cirkev byzantsko-slovanského obradu je v plnom spoločenstve katolíckej cirkvi. Každý katolík, ktoréhokoľvek obradu, v nej môže platne a dovolene prijímať sviatosti a zúčastňovať sa bohoslužieb.

Gréckokatolíci a pravoslávni sú pôvodne jedným spoločenstvom byzantského obradu, avšak rozdeleným schizmou. Obrad aj duchovnosť (spiritualita) sú totožné, de facto ich delí len postoj k rímskemu pápežovi, ktorého výkonnú autoritu ako hlavu celej cirkvi autokefálne pravoslávne cirkvi odmietajú.

Gréckokatolícka cirkev na Slovensku (Slovenská katolícka cirkev byzantského obradu sui iuris) je metropolitnou cirkvou, je usporiadaná v troch biskupstvách: v Prešovskom arcibiskupstve (archieparchii, arcidiecéze), v Košickej eparchii (diecéze) a v Bratislavskej eparchii. Prešovská eparchia vznikla roku 1818 vyčlenením z Mukačevskej eparchie, 30. januára 2008 bola povýšená na sídlo metropolie. Súčasným arcibiskupom-metropolitom je vladyka Ján Babjak, SJ. Dňa 21. februára 1997 bol erigovaný Košický apoštolský exarchát, ktorý bol 30. januára 2008 povýšený na eparchiu, jej sídelným biskupom je vladyka Milan Chautur, CSsR. Bratislavská eparchia bola zriadená 30. januára 2008 vyčlenením z Prešovského arcibiskupstva, za jej prvého biskupa-eparchu bol menovaný vladyka Peter Rusnák.

História: Katolícka cirkev byzantsko-slovanského obradu svoju prítomnosť na Slovensku odvodzuje od pôsobenia slovanských vierozvestov Konštantína-Cyrila a Metoda. Svätí solúnski bratia priniesli na Veľkú Moravu kresťanstvo z Byzancie, a teda aj byzantský obrad. Spolu s prekladom Písma pripravili aj preklad božskej liturgie a ostatných bohoslužieb do zrozumiteľného jazyka tak, ako je to na Východe oddávna zvykom. Po smrti sv. Metoda a po vyhnaní jeho žiakov r. 885 bol východný obrad potláčaný a postupne sa vytrácal, nikdy však z nášho územia celkom nevymizol. Ešte za panovania Arpádovcov (v 11. - 12. stor.) v Uhorsku vzniklo viacero kláštorov byzantského obradu. Pápež Inocent III. dokonca v r. 1204 prejavil ochotu zriadiť biskupstvo východného obradu. Odpor latinského - západného kléru a historické okolnosti čoskoro situáciu zmenili a začalo sa obdobie tvrdého polatinčovania (napr. zákaz stavať byzantské chrámy v mestách, na zmiešaných územiach boli vikári východného obradu podriadení západnému biskupovi,…). Posilou pre malú komunitu byzantského obradu bola valašská kolonizácia od 14. storočia, ktorá znamenala významný prílev kresťanov východného obradu. Od 15. storočia už existujú hodnoverné správy o existencii biskupstva v Mukačeve, ktoré zasahovalo aj na naše územie (až po Spiš). Sledovať jednotu či nejednotu východných kresťanov s katolíckou cirkvou na našom území v 11. - 17. storočí je dosť problematické, v každom prípade značná časť nebola zjednotená. Po viacerých "pokusoch" sa k jednote s katolíckou cirkvou opäť prihlásili v r. 1646 podpísaním únie (dohody o

zjednotení) na zámku v Užhorode. Súčasťou tejto dohody bol prísľub, že latinská cirkev nebude zasahovať do bohoslužobného a duchovného života východných katolíkov, nanucovať im svoje zvyky a formy zbožnosti ani sa snažiť ich asimilovať. Napriek tomu už o sto rokov neskôr badať v tomto smere výrazný tlak latinskej hierarchie. V neskoršom období sa snahy o priblíženie, pripodobnenie k západnému obradu, tzv. latinizácia, objavujú aj vo vnútri samotnej gréckokatolíckej cirkvi. Dôvodov na to bolo niekoľko. Byzantskí kňazi neboli pred štátom rovnoprávni s latinskými, boli, až na malé výnimky, nevoľníkmi a neboli finančne podporovaní štátom; táto situácia trvala až do r. 1692, keď cisár Leopold I. zrovnoprávnil gréckokatolícky a rímskokatolícky klérus. Vyššie teologické vzdelanie získavali gréckokatolícki kňazi spravidla na rímskokatolíckych fakultách, napr. v Trnave. V celej katolíckej cirkvi, najmä po IV. lateránskom koncile, až donedávna bolo možné silno cítiť postoj nadradenosti latinského obradu, a to tak, že neraz aj samotní gréckokatolíci vnímali latinský obrad ako niečo dokonalejšie, a preto ľahko prijímali, ba dokonca sami zavádzali rôzne jeho prvky (napr. krížové cesty, eucharistické adorácie) a spôsob duchovného života i teologického myslenia.

V 18. storočí sa vystupňovali snahy latinských biskupov o podrobenie východných katolíkov, ich latinizáciu a maďarizáciu, a to často aj násilnými spôsobmi. Vďaka Márii Terézii bolo 19. septembra 1771 pápežom Klementom XIV. oficiálne "zriadené" Mukačevské biskupstvo so 711 farnosťami a 560 tisíc veriacimi podriadené priamo Rímu. V snahe uľahčiť správu tohto rozsiahleho územia bol v r. 1787 zriadený Košický vikariát, 1792 prenesený do Prešova. V roku 1816 (1815) sa cisár František I. rozhodol vytvoriť z neho samostatnú eparchiu. 22. septembra 1818 to bolo Apoštolským stolcom oficiálne potvrdené. Oblasť stredného a južného Zemplína však ostala pod správou mukačevského biskupa (de facto do r. 1939, právne sa však celá záležitosť doriešila až vznikom Košického exarchátu v r. 1997). Gréckokatolíci - Rusíni i Slováci - v obidvoch eparchiách museli odolávať silnému maďarizačnému tlaku.

Ďalším zlomovým bodom v histórii byzantských katolíkov na Slovensku je 28. apríl 1950. Vtedy tzv. Prešovským soborom bola zlikvidovaná gréckokatolícka cirkev; biskupi Pavol Gojdič, OSBM a Vasiľ Hopko boli spolu s mnohými kňazmi uväznení, ostatní prestúpili do schizmatickej pravoslávnej cirkvi, alebo boli nútení vysťahovať sa. Pod týmto tlakom veriaci boli nútení prijať oddelenie od Ríma, pričom im ostal východný obrad, alebo navštevovali rímskokatolícke bohoslužby. Počas 18 rokov "neexistencie" gréckokatolíckej cirkvi zomrelo 123 jej kňazov. Pražská jar 1968 dala šancu na obnovu pôvodného stavu, avšak inváziа vojsk Varšavskej zmluvy zmrazila všetky nádeje. Gréckokatolícka cirkev bola síce povolená, ale k navráteniu majetku nedošlo v plnom rozsahu a prenasledovanie zo strany štátnych orgánov znemožňovalo prakticky akýkoľvek rozvoj. Gréckokatolícky klérus sa mohol formovať iba v jedinom - a to rímskokatolíckom seminári, ktorý na Slovensku existoval. Veriaci si za dlhé roky prežité v západnom prostredí zvykli a často len s problémami sa vracali k svojmu obradu, duchovnosti a zvykom.

Po zmene politických pomerov v rokoch 1989-90 mohlo konečne prísť k úplnej rehabilitácii gréckokatolíckej cirkvi a rozvinutiu jej činnosti vo všetkých dimenziách. Obnovila sa činnosť kňazského seminára i bohosloveckej fakulty, vzniklo viacero cirkevných škôl. Najmä medzi mladšou generáciou je snaha o obnovu (očistenie od latinizácie) obradu a duchovnosti, o návrat k pôvodnému a tradičnému duchovnému bohatstvu našej cirkvi. Výrazný podnet k tejto obnove dal najmä II. vatikánsky koncil a v poslednom období rímsky pápež Ján Pavol II. apoštolským listom Orientale Lumen (Svetlo z Východu).

Spiritualita: Cirkev ako tajomné Kristovo telo má mnoho rozličných údov a každý z nich je nezastupiteľný a nevyhnutne potrebný. Tak v Katolíckej cirkvi existuje mnoho obradov: arménsky, byzantský, etiópsky, chaldejský, koptský, latinský, maronitský a sýrsko-antiochijský. Obrad je duchovná cesta, spôsob určitého spoločenstva (miestnej cirkvi), ako žije, kráča s Bohom a k Bohu. Je to akoby jazyk, ktorým určité spoločenstvo vyjadruje svoj vzťah k Bohu.

Obrad, ako hovorí profesor R. Taft, SJ, "nie je len liturgika, ale skôr komplexná tradícia, jedinečný spôsob, akým určité spoločenstvo veriacich vníma, vyjadruje a prežíva svoj život v rámci tajomného Kristovho tela. Zahŕňa tiež kánonickú disciplínu, mníšstvo, umenie, architektúru, duchovnú hudbu, a čo treba zdôrazniť – osobitného ducha, ktorý utváral túto tradíciu a je pre ňu podstatný."

Obrad je zároveň aj dar - charizma, ktorým miestne spoločenstvo má slúžiť celej cirkvi. A aj gréckokatolícka cirkev na Slovensku chápe svoju cyrilometodskú tradíciu a byzantský obrad s jeho osobitou spiritualitou ako charizmu na obohatenie celej všeobecnej cirkvi. Byť gréckokatolíkom teda znamená aj osobitné povolanie - žiť a rozvíjať túto charizmu.

Spiritualita alebo duchovnosť veľmi úzko súvisí s obradom. Je to spôsob, forma duchovného života; spôsob chápania, vnímania a prežívania duchovných skutočností. Tiež by sme mohli povedať, že duchovnosť je život človeka s Bohom a v Bohu. Silno súvisí s mentalitou a kultúrou toho-ktorého národa .

Pokúsime sa trochu porovnať niektoré odlišnosti byzantskej cirkvi v porovnaní s latinskou a objasniť ich príčiny. Najvýraznejšie odlišnosti sú: ženatí kňazi, podstatne dlhšie obrady, pri ktorých sa skoro všetko spieva (bez hudobných nástrojov) a často sa opakuje, prísnejšie pôsty, časté prežehnania, poklony a pod.

Východ má vo všeobecnosti komplexnejší pohľad na človeka - je telo, duša a duch. Výrazné je to práve pri tele, ktoré najmä na Západe bolo niekedy považované za čosi nižšie, za príťaž, ktorú treba obmedziť. Východ sa naopak snaží zapojiť celého človeka do duchovného života, do modlitby. Tak ako sa telo zúčastňuje na

modlitbe duše, tak sa duša modlí v tele a prostredníctvom tela, ktoré je chrámom Ducha. Preto toľko poklôn a prežehnávania, preto prísnejšie pôsty. Do pokánia sa tak zapája celý človek, cieľom pôstu je obrátenie, uzdravenie a premenenie (zbožštenie) celého človeka - aj tela.

V bohoslužbe sa podstatne viac vplýva na zmysly: na zrak ikonami a bohatou výzdobou chrámu; na sluch spevom; na čuch vôňou kadidla a voňavých sviec, ktoré horia v chráme; na hmat dotykom a bozkávaním ikon, evanjeliára a relikvií; na chuť eucharistiou, ktorá sa podáva v zásade pod obidvoma spôsobmi, alebo rozdávaním požehnaného chleba (antidoru) či ovocia a pod. na konci bohoslužieb (ide o pozostatok prvokresťanských hodov lásky - agapé). Cieľom tohto všetkého je zážitok z Boha, skúsenosť stretnutia s ním, ktorá je menej racionálna, menej postavená na slovách a presviedčaní ako na Západe, je to záležitosť srdca. To však neznamená, že táto skúsenosť je zmyslová. Môžeme azda povedať, že je to analogické ako pri sviatostiach - vonkajšie znaky to, čo naznačujú, aj neviditeľne uskutočňujú, sprítomňujú. Zmysly sú teda bránou, ktorou nebeská skutočnosť "vchádza do človeka". Táto skúsenosť je predobrazom, predchuťou života v Božom kráľovstve. Tak každá bohoslužba je obrazom nebeskej bohoslužby ale zároveň aj účasťou na nej. Preto hlavným aspektom bohoslužieb je oslava, vďakyvzdávanie. Navonok sa to prejavuje tým, že sa veľa spieva (neexistuje recitovaná liturgia), a vôbec východná cirkev si potrpí na vznešenosť a krásu bohoslužieb a výzdobu chrámu (množstvo sviec, veľa sa okiadza a pod.). Na bohoslužbách sa nikdy nešetrí (porov. Mk 14, 3-9), krása je totiž jedným z prejavov (a symbolov) Boha a "sám Kristus je vtelená Krása." (P. Evdokimov)

Typickým prvkom byzantského chrámu je ikonostas, stena s ikonami (svätými obrazmi), ktorá oddeľuje svätyňu od lode chrámu. Ikony sú Božím slovom "zapísaným" farbami na dreve, tradícia vytvorila určitý symbolický "ikonografický jazyk". Cieľom ikony je kontemplácia Boha skrze predkladané tajomstvo. Ikona totiž sprítomňuje sviatok alebo osobu, ktorá je na nej zobrazená, a tak keď sa klaniame pred ikonou (alebo ju bozkáme), neklaniame sa drevu, ale osobe, ktorá je na ňom zobrazená. Môžeme povedať, že ikony sú okná do sveta duchovných skutočností, a tak ikonostas neprekáža, ale pomáha vidieť to, čo sa odohráva vo svätyni, viditeľne ukazuje to, čo sa neviditeľne deje v eucharistii.

Byzantský obrad vôbec nepozná sochy, len dvojrozmerné zobrazovanie. Príčinou je jednak silný vplyv Starej zmluvy, ale najmä snaha vystihnúť nie pozemskú realitu ale nebeskú, večnú (eschaton). To, že sa v mnohých našich chrámoch sochy nachádzajú, je len dôsledkom latinizácie.

Duchovný život východných kresťanov je silno spätý s modlitbou cirkvi - s časoslovom (breviárom - liturgiou hodín), súkromné pobožnosti nemajú také silné postavenie ako v západnom obrade. Príčinou tohto faktu môže byť veľký význam a vplyv mníšstva. Vrcholom duchovného života je božská liturgia (sv. omša), ktorá pozná tri rôzne formy - liturgia sv. Jána Zlatoústeho (najčastejšie používaná), sv. Bazila Veľkého (slávi sa len 10 ráz v roku) a liturgia vopredposvätených darov (slúži sa vo Veľkom pôste, nie je pri nej premenenie eucharistie). Veriaci sa zvyknú v nedeľu modliť spoločne v chráme večiereň (vešpery) i utiereň (ranné chvály).

Dlhé bohoslužby sú menej postavené na porozumení, poskytujú viac slobody pre osobné prežívanie. Ich cieľom je najmä byť s Bohom, zakúšať nebo a stotožniť sa so sláveným tajomstvom. Charakteristické je opakovanie niektorých modlitieb, aj mnohonásobné, aby sme mohli hlbšie prežiť a uvedomiť si niektoré pravdy. Prvok opakovania je však typický aj pre osobnú modlitbu, najznámejšia je tzv. Ježišova (Isusova) modlitba. Cieľom kresťanského života je zbožštenie (theosis) - úplná premena človeka, jeho účasť na Božej prirodzenosti, podiel na živote presvätej Trojice, bytostné zjednotenie s Bohom (nie splynutie ani rozplynutie sa v Bohu). Vzorom tejto premeny je Mária - Bohorodička, aj preto východnými kresťanmi osobitne uctievaná.
Zdroj: www.grkat.nfo.sk

► *Doplnenie k základnej podtéme*

Rôzne veže – rôzne vierovyznania

● Vonkajšie a vnútorné znaky nášho chrámu:

Označenie chrámu: cerkov/cerkev/cerkva (označenie má hlboký teologický význam, súvisí s pojmom Cirkev. Aj v iných jazykoch je označenie chrámu totožné s označením Cirkvi, napr. kirche, church, templom, ecclesia...)

Vonkajšie znaky chrámu:

- *orientácia* na východ (v závislosti od označenia Krista ako „Slnko spravodlivosti" Mal 3,20; „Východ" Zach 3,8 podľa LXX a od očakávania 2. príchodu Krista)

- *kupola, veža, „cibuľa“:* 1 – symbolizuje Krista; 3 - Trojicu; 5 – 4 evanjelisti a Kristus; 7 – číslo plnosti; 9 – chóry anjelov; 13 – Kristus a 12 apoštolov. (Centrálna kupola symbolizuje Krista, ktorý má byť centrom aj nášho života)
- *pôdorysy chrámu:* kríž – symbol spásy; kruh – symbol večnosti, nekonečnosti Boha, do tej nekonečnosti máme vstúpiť aj my (hl. na Veľkej Morave); osemuholník – symbol Dávidovej hviezdy (SZ stojí na NZ) + hviezda je symbol Krista, potomka Dávida; obdĺžnik – symbol lode (Noemovej archy a symbol Cirkvi)

Vnútorné znaky chrámu:
- *predsieň* – pre tých, ktorí už patria do Cirkvi, ale nie celkom; tu sa udeľoval krst a odtiaľ sa vovádzal katechumen do Cirkvi; tiež miesto verejných hriešnikov
- *loď* – pre VERNÝCH
- *svätyňa/oltár* – priestor za ikonostasom; sväté miesto, nedotknuteľné; miesto len pre kňazov počas bohoslužby
- *prestol* – stôl v strede svätyne, trón Krista – cez Sv. písmo, Eucharistiu a ostatky svätých v prestole i v antimenzione na prestole („Obdivuhodný je Boh vo svojich svätých, Boh Izraela.“ Ž)
- *ikonostas* – stena SPÁJAJÚCA svätyňu s ľoďou

(spracované podľa prednášky o. M. Gajdoša; vhodná literatúra: Inštrukcia na aplikáciu bohoslužobných predpisov Kódexu kánonov Východných cirkví)

Ako sa správame v chráme? Nácvik správnych postojov.
- s deťmi si môžeme podľa uvedeného textu nacvičiť vstup do chrámu (poklony, pobozkanie ikony, zapálenie sviečky...)

Text pre učiteľa

- **Ako vstupujeme do chrámu?**

Už spôsob, ako vstupujeme do chrámu, môže iným čosi povedať o našej viere a úcte k Bohu. Do chrámu vždy vstupujme s nábožnou úctou. Muži majú na znak úcty v chráme v zásade nepokrytú hlavu (výnimkou sú mnísi, ktorí nosia kamilavku aj v chráme, a biskupi resp. kňazi s mitrou). Naopak, ženy tradične mávali na hlave šatky (čo sa v mnohých východných krajinách dodnes dodržiava), pretože svoju okrasu - vlasy - v chráme nie je vhodné ukazovať. Takto hovorí aj svätý apoštol Pavol (1 Kor 11, 4-15).

Hneď po vstúpení do chrámovej lode sa hlboko pokloníme a prežehnáme. Najprv sa pomaly prehneme v páse, pričom pravá ruka smeruje k zemi, ba často sa jej aj dotýka, potom sa pomaly vzpriamime a prežehnáme. Hlboká poklona je znakom našej úcty voči Bohu, je znakom našej pokory, že si uvedomujeme svoju hriešnosť a malosť. Dotyk rukou zeme vyjadruje poníženie sa pred Bohom a vedomie, že z prachu zeme sme boli vzatí. (Gn 3, 19) Prežehnávame sa pravou rukou, palec ukazovák a prostredník sú spojené a vystreté, prstenník a malíček sú skrčené. To symbolizuje presvätú Trojicu a dve Kristove prirodzenosti (ľudskú a božskú) - dve najhlavnejšie pravdy našej viery. Pri prežehnávaní sa dotýkame najprv prostriedku čela, potom schádzame rukou na hruď (pod prsia), na pravé rameno a potom na ľavé rameno. (Rímskokatolíci to robia naopak.) Väčšinou sa pritom potichu alebo v duchu vyslovujú slová “V mene Otca i Syna i Svätého Ducha. Amen.”, čo však nie je nevyhnutnou podmienkou. Dôležité je uvedomiť si svoju hriešnosť, ponížiť sa pred Bohom. Poklona je zároveň veľmi krásny a hlboký spôsob oslavy Boha, vo všetkých východných cirkvách mimoriadne obľúbený. Je to krátka ale účinná modlitba, pri ktorej sa zapája nielen duch, ale aj telo - teda celý človek. Býva častým a chvályhodným zvykom, že sa táto poklona pri príchode i pri odchode z chrámu robí tri razy. To nám pomáha hlbšie si uvedomiť jednotlivé aspekty tejto krátkej modlitby. Symbolika trojitej poklony je inšpirovaná pravdou našej viery, že Boh jestvuje v spoločenstve troch osôb.

V mnohých našich chrámoch sa pri vchode nachádza malá nádobka so svätenou vodou, do ktorej sa zvykne namočiť ruka pred prežehnaním. Tento zvyk je prevzatý z latinského obradu. Inde na Východe býva pred každým chrámom voda (nie svätená). V nej si prví kresťania zvykli pred vstupom umývať ruky. Pôvod tohto zvyku je v Starej zmluve, židia sa pred vstupom do chrámu museli obradne očisťovať.

Treba tiež niečo povedať o starobylej kresťanskej tradícii zapaľovať v chráme sviece. Potom, ako vstúpime do chrámu a tri razy sa pokloníme, ideme kúpiť sviece a uctiť si ikony. Ak sú v chráme svietniky, kde môžu veriaci zapáliť obetné sviece, spravidla sa aj priamo v chráme sviece predávajú (nenosia sa nikdy z domu). Zvyčajne sa predávajú vzadu v chráme za výrazne nadhodnotenú cenu, kúpa takejto sviece je naším darom pre chrám a je formou obety. Táto obeta má však byť iba akousi iba predstaviteľkou všetkých našich obiet Bohu, ktoré konáme v celom našom živote. Svietniky bývajú umiestnené väčšinou vpredu pri analojoch (stolíkoch) s ikonami, môžu byť však aj na inom mieste. Pristúpime najprv k ikone (väčšinou najprv k ikone nášho Spasiteľa), hlboko sa pokloníme a prežehnáme a pobozkáme ikonu na znak našej lásky ku Kristovi (resp. inému svätému zobrazenému na ikone). Takisto sa často poklona opakuje tri razy. Potom zapálime sviecu a vložíme ju do svietnika. Takto postupujeme aj pri ďalších ikonách a svietnikoch. Pri zapaľovaní sviece je možné v modlitbe spomenúť niekoho meno, za koho prinášame túto malú obetu. Svieca môže zhorieť celá, čo predstavuje náš život - aj my máme celý svoj život bezo zvyšku darovať Bohu. Jej plameň symbolizuje tiež žiarivé svetlo našich dobrých skutkov, ktorými sme oslávili Boha. Pôvod tohto zvyku, ktorý je spoločným všetkým kresťanom (aj latinského obradu) treba hľadať azda ešte v jeruzalemskom chráme, kde každý žid pri príchode mal priniesť nejakú, hoci aj drobnú obetu. Žiaľ, u nás sa tento zvyk skoro celkom vytratil, rozhodne by však bolo žiadúce obnoviť ho.

Ak v chráme nie sú svietniky, ideme po vstupe do chrámu a trojnásobnej poklone priamo k analojom (analoju) s ikonami a uctíme si ich. Potom zaujmeme svoje miesto v chráme.

Vo Veľkom pôste sa pri vstupe do chrámu a pri odchode z chrámu má robiť veľká metánia. Najprv si kľakneme na kolená a potom sa zohneme tak hlboko, až kým sa čelom nedotkneme zeme. Keď vstaneme, prežehnáme sa. Dotyk čela na zem predstavuje najhlbšiu pokoru, uponíženie sa pred Bohom a uvedomenie si vlastnej hriešnosti a malosti. Veľká metánia je najmä symbolom pokánia. Pred Bohom neľutujeme ani svoje nohavice či sukňu, ani svoje čisté umyté čelo, ale padáme pred ním na zem do prachu, pretože on je pre nás viac než toto všetko.

Žiaľ, mnohí zastávajú bludnú mienku, že takéto vonkajšie prejavy našej viery sú zbytočné, zastaralé alebo dokonca zvádzajú k formalizmu. Ak sa však nenaučíme vyjadriť svoju úctu navonok, a to v prvom rade v chráme, ako budeme vedieť prejaviť svoju vieru medzi ľuďmi mimo chrámu? Ak budeme schopní svoju vieru prejaviť navonok v cerkvi, Pán nám postupne dá silu, aby sme ju prejavovali aj v životných situáciách a svedčili neveriacim. Dôstojné a dôsledné poklony, prežehnávanie (žiadne odháňanie múch!) a bozkanie ikon sú svedectvom našej úcty voči Bohu. Naopak, ak sa len tak narýchlo prežehnáme bez akejkoľvek poklony a "vhupneme" rýchlo do lavice, je to znakom, že sa alebo hanbíme prežehnať (a to v chráme!) alebo to celé neberieme vážne a ani tomu úplne neveríme. Človek nie je len duša, ale aj telo a aj telo je povolané k vzkrieseniu a osláveniu, preto aj telo je nevyhnutné zapájať do modlitby poklonami, prežehnávaním, bozkaním ikon… A ak ideme okolo chrámu a hoci len tri razy sa s úctou pokloníme hneď pri dverách, Pán nezabudne na našu modlitbu, ale prijme ju so zaľúbením. Zdroj: www.grkat.nfo.sk

► ***Oprava k základnej podtéme***

Chrámové veže – symboly nádeje

Práca s fotografiou rôznych chrámov

- doplníme o byzantské chrámy, drevené chrámy, ruské chrámy...

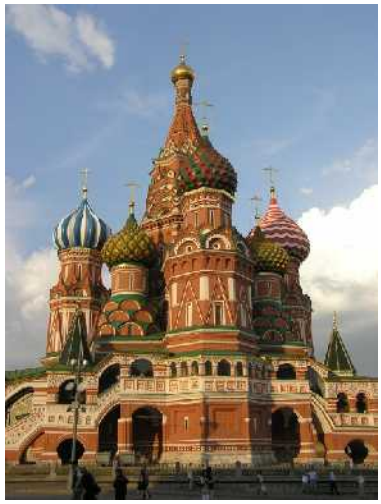

Počúvanie príbehu:

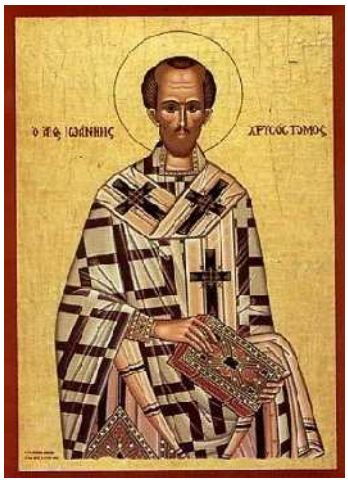

1. príbeh: Svätý Ján Zlatoústy

Moje meno je Ján. Pochádzam z významnej rodiny z mesta Antiochia. Po štúdiách u najlepších učiteľov som sa stal advokátom. Neskôr sa rozhodol stať sa mníchom. Po smrti mojich rodičov som rozdal všetok majetok chudobným a odišiel do ústrania, kde som žil prísnym životom. Po niekoľkých rokoch som sa stal kňazom v meste Konštantínopol, kde som kázal v katedrálnom chráme. Tento chrám je symbolom veľkosti a majestátnosti Boha, má tvar kríža a je vyzdobený nádhernými mozaikami – obrazmi z drobných farebných kamienkov. Tu mi dokonca pre moje kázne dali prezývku „Zlatoústy“. V roku 398

ma Boh v tomto meste povolal, aby som slúžil jemu a jeho Cirkvi ako biskup a patriarcha. No nie v prepychu a hodovaní, ale v jednoduchosti, striedmosti a láske. Keďže som upozorňoval na zlý spôsob života cisárovnú Eudoxiu, cisársky dvor a úradníkov (ale aj kňazov), poslali ma do vyhnanstva. Ale radšej budem voliť vyhnanstvo a utrpenie, ako ostať ľahostajným, keď sa vážne porušujú Božie prikázania.

2. príbeh: Svätý Metod

Volám sa Metod. So svojim bratom som r. 863 opustil svoju rodnú krajinu Byzanciu a prišiel na Veľkú Moravu. Vaše Slovensko bolo vtedy súčasťou tejto ríše, ktorú spravoval múdry Rastislav. Prišli sme na jeho pozvanie, pretože potreboval pomôcť. Privítali nás pompézne. A my sme sa hneď pustili do práce. Založili sme u vás školy a vyučovali sme pre vás zrozumiteľný jazyk, staroslovienčinu. Môj brat Konštantín vymyslel hlaholiku – novú abecedu. Spolu sme preložili Sväté písmo, aby sme mu dobre rozumeli a nemuseli ho čítať v ťažkej latinčine. Na vaše územie sme doniesli byzantský obrad (spôsob oslavy Boha) a svätú liturgiu. Cyril, to je nové rehoľné meno môjho brata, vstúpil do monastiera a ja som sa stal biskupom. Mnohí nám ale záviděli, podkopávali nohy a vymýšľali klamstvá. Často som vtedy stál v chráme a prosil Boha o silu. Díval som sa na mohutné stĺpy a oblúky, ktoré boli pre mňa znamením moci a večnosti, spojenia neba a zeme. Niekedy stavali podobné oblúky Rimania, keď vyhrali vojnu. Verím, že s božou pomocou to s bratom na Veľkej Morave zvládneme.

3. príbeh: Svätý Jozafát Kuncevič

Narodil som sa ako pravoslávny chlapec Ivan na Ukrajine v meste Volodymirovo. V našom kraji na západnej Ukrajine sa náš ľud modlieval v drevených cerkvách, ktoré aj napriek svojej jednoduchosti a chudobe skrývajú veľké bohatstvo Božej lásky a pokoja.

Keď som raz ako malý chlapec vošiel do cerkvi sv. Paraskevy, uvidel som ikonu Ukrižovaného. V tej chvíli, akoby nejaká ohnivá iskra prenikla moje vnútro a ja som si na celý život zamiloval bohoslužby,

Boží chrám a gréckokatolícku cirkev, do ktorej som vstúpil. Šiel som študovať do mesta Vilnius. V tomto meste som bol obklopený množstvom chrámov, v ktorých mal človek pocit, že je v nebi, kde je všetko akoby v pohybe, pompézne vyzdobené na oslavu Boha.

V roku 1604 som sa vo Vilniuse stal mníchom a prijal meno Jozafát. Neskôr mi Boh dal milosť slúžiť mu ako arcibiskup. Veľmi mi záleží na jednote Cirkvi a na ohlasovaní pravdy evanjelia. Nie všetci ľudia pochopili túto pravdu a moju snahu o jednotu Cirkvi. No aj napriek všetkým prekážkam a dokonca mučeníckej smrti viem, že iba osobná svätosť, láska a úcta k človeku premieňa srdce a zjednocuje ľudí s Bohom i s ostatnými ľuďmi.

(pozn. Vilnius – Litva - UNESCO vyhlásilo toto miesto za svetové kultúrne dedičstvo ako najväčšie barokové Staré Mesto v Európe. Litovci Vilnius nazývajú aj „mestom baroka“, pretože sa tu nachádza obrovské množstvo stavieb z tohoto obdobia.)

3. Rozlíšenie architektonických prvkov:

Byzantský sloh

Vychádzal z prvého kresťanského umenia a bol ovplyvnený orientálnymi vzormi Blízkeho Východu. Typickým sú mohutné chrámy postavené na pôdoryse v tvare kríža, okrúhle kopuly nad stredom

chrámu je jeho ramenami. Vnútro chrámu je pokryté farebnými mozaikami. Výtvarná výzdoba chrámu sa riadila presnými pravidlami. Všetko v ňom zdôrazňuje Ježišov najvyšší majestát, jeho moc a veľkosť.

Drevené chrámy

Drevené chrámy patria medzi najväčšie poklady a skvosty umenia a náboženstva na Slovensku. Jedná sa o unikátne stavby po stránke architektonickej i sakrálnej. Tieto umelecké diela vyžarujú zo seba nielen silu, um a zručnosť majstrov prevažne východoslovenského regiónu, ale sú tiež dôkazom úprimnej túžby človeka po Bohu.

Chrámy boli na jednej strane odrazom krehkosti a úbohosti človeka, ale boli aj odrazom nezlomnej a neotrasiteľnej dôvery človeka voči Bohu, ktorý bol často jedinou a poslednou nádejou v živote. Človek sa chcel Bohu zavďačiť ako najlepšie vedel a tak postavil chrám ako miesto, kde by mohol patrične a s úctou osláviť Boha. Jedinou nenáročnou a dostupnou matériou, ktorú mohol použiť bolo drevo. Celý interiér a exteriér do najmenších detailov bol teda vytvorený z tohto materiálu. Zaujímavosťou týchto stavieb je, že pri výstavbe nebol použitý žiaden klinec.

Väčšina z týchto drevených chrámov bola vystavaná na východnom Slovensku v miestach, kde sa usídlili katolíci východného obradu. Hlavne na severe východného Slovenska sa dodnes zachovalo prevažne na pôvodných miestach asi 40 drevených chrámov, ktoré vznikali v rôznych časových obdobiach 17. – 19. storočia. V chrámoch nedominuje luxus a honosnosť, ale jednoduchosť a pravdivosť.

Môžeme byť teda právom hrdí na to, čo všetko vytvorili a pre nás zachovali naši predkovia. Tieto kultúrne a duchovné pamiatky si právom zaslúžia našu ochranu a starostlivosť, aby sme mali čo odovzdať našim deťom ako nádherné dedičstvo otcov.

Zdroj: www.drevenechramy.sk

Výroky o chráme

- žiakom môžeme rozdať výroky o chráme, ktoré si spoločne prečítajú. Každý si svoj citát vezme domov. Z citátov si môžu ***vyrobiť pozvánku*** pre niekoho, koho chcú pozvať do chrámu...

▪ *Modliť sa zvyčajne možno aj doma, ale modliť sa tak, ako v chráme nie je doma možné. Tu je veľa duchovných otcov a k Bohu sa vznáša jednomyseľný plač. Keď sa modlíš k Bohu sám, nebudeš tak vypočutý, ako keď sa modlíš so svojimi bratmi. Lebo tu je niečo väčšie. Jednomyseľnosť, zhoda, spoločenstvo lásky a modlitby kňazov... Kňazi sú preto ustanovení stáť v zhromaždeniach, aby slabšie modlitby národa boli pozdvihované ich silnými modlitbami a spolu s nimi sa vznášali na nebesá. A k tomu ešte aký je úžitok z kázne... (sv. Ján Zlatoústy)*

▪ *Boh postavil chrámy ako prístavy na mori, aby sme sa v nich mohli zachrániť pred búrkami pozemských starostí a aby sme v nich mohli nájsť pokoj a ticho. (sv. Ján Zlatoústy)*

▪ *Chrám je pre nás nebom na zemi, kde samotný Boh neviditeľne prebýva a dohliada na stojacich v ňom. V chráme je preto potrebné stáť dôstojne, s veľkou zbožnosťou. Majme radi svoj chrám a buďme v ňom snaživí, lebo on je pre nás potešením a útechou v našich súženiach, ale aj radostiach. (ctihodný optinský starec Ilarion)*

▪ *Zaradoval som sa, keď mi povedali: „pôjdeme do domu Pánovho.“... (Ž 122,1)*

▪ *V Božom chráme ani slovo nevypúšťaj zo svojich úst a ani na nikoho nedvíhaj svoje oči, lebo Pán pozná tvoje srdce a skúma všetky tvoje skryté myšlienky. (Filokalia)*

► *Doplnenie k základnej podtéme*

Kresťan – nositeľ Krista: Sv. Christofor

Životopis sv. Christofora

Svätý Christofor bol mučeník, ktorý miloval Krista a pre vieru v Ježiša bol sťatý mečom. Jeho meno znamená *„ten, čo nosí Krista“*. ***Učí nás nosiť Ježiša vo svojom srdci a nosiť ho ľuďom.*** Jeho liturgickú pamiatku slávime 9. mája. Bola o ňom zložená legenda známa na Východe v 6. storočí a na Západe v 9. storočí.

Svätý Christoforos sa narodil okolo roku 200 v Ázii v rodine ľudožrúta. Dali mu meno Reprovoz. Bol veľmi škaredý, mohutný, ba až obrovský, vyčnievali mu zuby a jeho tvár bola podobná vlkovi. Mal veľkú silu a preto bol osobným strážcom cisára.

Raz sa s ním vydal na cestu, na ktorej stretol starca – askétu, ktorý ho ponúkol s obedom. Veľmi sa mu páčila starcova dobrota a láska. V rozhovore s ním sa dozvedel, kto je najvyšší Kráľ a že by mu mohol slúžiť. Askéta mu povedal, že keď bude slúžiť Kristovi, dostane veľkú odmenu a rozpovedal mu Evanjelium.

„Postiť sa je pre mňa ťažké a modliť sa neviem,“ povedal Christoforos. „Slúž Kráľovi svojou silou. Môžeš brať ľudí na chrbát a prevážať ich cez rieku z jednej strany na druhú,“ riekol starec.

Christoforos to robil s veľkou láskou, pretože takým spôsobom mohol zachrániť svoju dušu. Raz, keď sa rieka rozvodnila, začul plač dieťaťa. Nevedel, čo má s ním robiť, lebo rieka bola veľmi búrlivá. Rukou urobil na rieke kríž, vzal dieťa a vošiel do vody. Dieťa bolo stále ťažšie a ťažšie. Nemohol sa ďalej pohnúť. Pomohol si kusom dreva, ktorého sa držal. Bolo to veľmi ťažké, ale nakoniec sa dostal na druhú stranu rieky. Premýšľal nad tým, že celý svet nie je taký ťažký, ako toto dieťa. „Som Kráľ, Kristus, ktorému slúžiš,“ povedalo dieťa a zmizlo.

Vďaka tejto udalosti dostal meno Christoforos a na ikone sa zobrazuje s Kristom na rukách. ***Dnes je ochráncom cestujúcich, vodičov a tých, ktorí podnikajú.***

Christoforos sa počas svojho života stal zajatcom rímskeho vojska. Vzali ho do Ríma ako otroka, kde sa mu posmievali, pretože bol veľmi škaredý. Jeho duša však bola čistá. Kresťania ho mali radi a on si vážil ich dobrotu. Neskôr, za panovania cisára Decia, bojoval proti Peržanom ako rímsky vojak. Decius prenasledoval kresťanov a nútil ich, aby sa klaňali modlám. Christofora to veľmi trápilo. Keďže odmietal klaňať sa modlám a obhajoval kresťanov pred prenasledovateľmi, dokonca sa niektorí prenasledovatelia obrátili a prijali Krista, Décius rozkázal, aby Christofora mučili. Décius ďalej hľadal spôsob, akým by usmrtil Christofora a nakoniec ho dal sťať. Stalo sa tak 9. mája 251.

Zdroj: www.info.ortodox.sk

► *Oprava k základnej podtéme*

Svedkovia nádeje – východní svätci

- žiakom môžeme rozdať texty životopisov svätcov. Ich úlohou je v texte podčiarknúť, v čom sú svedkami nádeje.

Sv. Serafím Sarovský

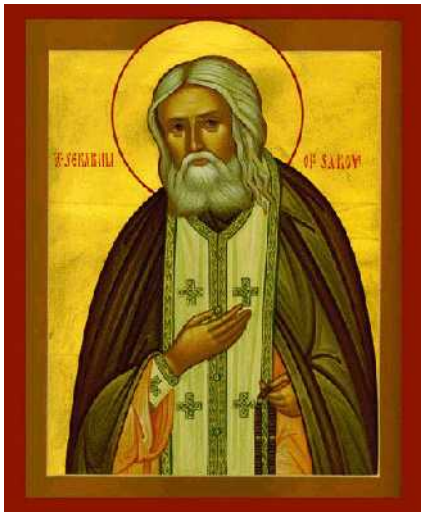

Starec Serafim priťahoval ľudí každého pôvodu z najrozličnejších prostredí. Narodil sa roku 1759. V mladosti spolu so svojím bratom obchodoval po celom Rusku. V devätnástich rokoch vstúpil do Sarovského monastiera, kde žil 16 rokov v mníšskom spoločenstve a potom 20 rokov v úplnej samote a mlčanlivosti. Od roku 1815 začal prijímať pútnikov, ktorí k nemu chodili po radu, útechu a uzdravenie. Do nebeského kráľovstva prešiel 2. januára 1833. Dôvodom záujmu o jeho osobnosť je jeho výnimočnosť, jednoduchosť a otvorenosť voči všetkým, ale nadovšetko plná Božieho Ducha. Jeho život je bytostným svedectvom o pôsobení Svätého Ducha, jeho daroch a premene človeka na Boží obraz (zbožštení), ktorú On spôsobuje.

Počet pútnikov v Sarove sa často približoval k dvom tisícom. Na ceste z Ažanu (východne od Moskvy), ktorá viedla do monastiera, panovala ustavičná premávka bohatých či obyčajných vozidiel, ako aj dedinských vozov. Mnohí putovali peši s palicou v ruke a s torbou na ramenách. Takýmto spôsobom zdolávali stovky kilometrov, putujúc celé týždne. Medzi nimi boli aj takí, ktorí - keďže sa nemohli vybrať do Svätej zeme - prisľúbili, že budú ustavične putovať na miesta posvätené Božou milosťou. V Sarove sa pútnici zastavovali v ubytovniach monastiera, v susedných hostincoch, v dedinských izbách; v lete častokrát nocovali pod holým nebom. Neraz museli čakať niekoľko dní, aby sa mohli dostať k "navštevovanému". Na úsvite, keď sa v Sarove rozliehal hlas zvonov, zástup sa ponáhľal na nádvorie monastiera a prelieval sa tam ako vlny oceánu. Do očí bila rôznorodnosť typov, oblekov, farieb. Každý sa snažil dostať čo najbližšie k pavlači, pri ktorej sa nachádzala cela bohabojného mnícha. Bolo známe, že každý deň mu prinášali sväté sviatosti a že po svätom prijímaní pretrvával dlhé hodiny v modlitbe; v stredy a piatky však nikoho neprijímal. Túžobne sa očakávalo jeho ukázanie sa na prahu domku a jeho privítanie:

- Prichádzajte, prichádzajte, moje radosti! Kristus vstal z mŕtvych!

Ochotne privolával nesmelých.

- Poď moje dieťa - volal napríklad na nesmelú ženu, ktorá sa nemohla pretlačiť cez zástup.

Alebo volal niekoho po mene hovoriac:

- Mám ti niečo povedať...

Keď ho prosili o radu vo veciach spojených s láskou k blížnemu, zvykol odpovedať:

- Pridŕžajte sa poučenia Krista: bol som hladný a dali ste mi jesť, bol som smädný a dali ste mi piť, bol som pocestný a pritúlili ste ma, bol som nahý a priodeli ste ma, bol som chorý a navštívili ste ma, bol som vo väzení a prišli ste ku mne. Podľa tohoto budete súdení.

Spovedajúc, starec si všímal predovšetkým to, aké miesto zaberá v srdci kajúcnika láska k Bohu a blížnemu. Okrem toho ho zaujímal celý človek, s jeho radosťami, ťažkosťami, útrapami. Môžeme povedať, že charakteristickou vlastnosťou jeho duchovnosti bol súcit s ľudskou bolesťou, hriechom; nad príležitostným hriechami sa pozastavoval veľmi málo. Jeho rady boli jednoduché, zrozumiteľné. Hovoril napríklad: - Počínaj si spravodlivo, dbaj o pokoj ducha a buď lahodný v rodinnom kruhu.

- V duchovnom živote netreba robiť veci nad svoje sily, ale držať sa zlatého stredu, pretože to je kráľovská cesta. (zdroj: www.grkat.nfo.sk)

Bl. biskup-mučeník Teodor Romža

Jeho život bol ako ikona Krista. Nasledoval Ježiša, rástol v múdrosti, učil slovami a príkladom, objímal všetkých a všetko s láskou, v prenasledovaní bol silný a prijal svoj kríž – smrť pre vieru a pre cirkev. Stal sa mučeníkom pre jednotu Cirkvi.

Teodor Romža sa narodil 14. apríla 1911 v dedine Velikij Byčkov v Zakarpatskej oblasti na Ukrajine. Pochádzal z chudobných pomerov ako mnohé iné rodiny v tom čase, ale jeho rodičia Pavel a Mária viedli svoje deti k hlbokej nábožnosti. Po absolvovaní základného vzdelania vo svojom rodisku,

pokračoval v gymnaziálnych štúdiách v Chuste, ktoré ukončil v roku 1930 s vyznamenaním. Vo svojom srdci cítil volanie Božie ku kňazstvu a tak sa rozhodol pre kňazské povolanie. Vtedajší mukačevský biskup nádejného a talentovaného študenta posiela na štúdia teológie do Ríma, kde najprv študuje v kolégiu Germanicum-Hungaricum a následne v roku 1934 prechádza do Russica. Po ukončení štúdií a získaní licenciátu teológie na Gregoriánskej univerzite je vysvätený za kňaza 25. decembra 1936 v chráme sv. Antona v Ríme. Jeho kňazským mottom sa stali slová 116 Žalmu: *„Pane, som tvoj sluha a syn tvojej služobnice“*.

Po ukončení vojenskej služby v Prahe sa stáva farárom dvoch farností: Berezov a Nižný Bystrij, kde sa stretáva s veľkou nábožensko, ale aj sociálnou biedou. Stále však má túžbu pokračovať v ďalšom štúdiu v Ríme, ale Boh mal s ním iné plány. Biskup Alexander Stojka ho vymenoval za špirituála v kňazskom seminári v Užhorode a zároveň za profesora filozofie. Bohoslovcov viedol podľa vlastného príkladu ku skromnosti a presnosti, bol pre nich múdrym a citlivým radcom, skutočným duchovným otcom. Zároveň chcel vychovávať nielen kňazov svätého života, ale aj vedecky dobre pripravených, keďže tušil prichádzajúci zápas s ateizmom.

V ťažkých a pohnutých časoch vojny zomiera biskup Alexander Stojka. Za biskupa bol menovaný práve Teodor Romža. Dňa 24.septembra 1944 v Užhorode v katedrálnom chráme sa uskutočnila jeho chirotónia – biskupská vysviacka. Mottom pomocného biskupa mukačevského Teodora boli slová 18 Žalmu: *„Milujem Ťa, Pane, moja sila; Pane, opora moja, útočište moje, osloboditeľ môj“*.

Vo veľmi ťažkej a vyhrotenej spoločensko-politickej atmosfére biskup Romža navštevuje jednotlivé farnosti, povzbudzuje kňazov a veriacich. Útoky zo strany vlády, ktorá jednoznačne naberá sovietsky štýl začínajú byť početnejšie a ostrejšie, kňazi sú zastrašovaní a zatýkaní. Komunistická vláda vidiac neohrozený postoj biskupa Teodora Romžu, ktorý všetkými silami bránil svoju cirkev a veriacich sa rozhodla ho fyzicky zlikvidovať. Stalo sa tak pri jeho návšteve v dedine Lávky, filiálky farnosti Lochovo v okrese Mukačevo, kde bol pozvaný na posviacku chrámu. Dňa 27. októbra 1947 pri spiatočnej ceste narazilo vojenské nákladné auto do povozu, ktorý viezol biskupa a jeho sprievod. Po náraze útočníci sa snažili dobiť ich železnými tyčami a len neočakávaný príchod poštovej dodávky vyrušil atentátnikov, že svoje obete nepozabíjali na mieste. Práve spomínaná dodávka ich odviezla hneď do nemocnice do Užhorodu. Na chirurgické oddelenie bola prijatá aj nová sestrička menom Odarka, ktorá sliedila, kto otca biskupa navštevuje. Stav biskupa sa začal zlepšovať a nič nenasvedčovalo tomu, že by sa mal zhoršiť. Ale prišla noc z na l. novembra 1947 kedy život otca biskupa Romžu náhle vyhasol. Podľa dnes už známych historických faktov bol otrávený spomínanou sestrou Odarkou, ktorú tam poslalo NKVD.

Dňa 4. novembra 1947 sa uskutočnil v Užhorode pohreb biskupa Teodora Romžu. Jeho telo bolo uložené v krypte pod katedrálou. Ján Pavol II. pri svojej návšteve Ukrajiny v roku 2001 vyhlásil Teodora Romžu za blahoslaveného! (zdroj: www.zoe.sk)

Sv. Oľga, kyjevská kňažná

Bola manželkou kyjevského kniežaťa Igora. Po jeho smrti vládla za svojho neplnoletého syna Svjatoslava a to v rokoch 945-957 v Kyjevskej Rusi. V roku 957 prijala krst v Carihrade alebo v Kyjeve, pri ktorom prijala meno Helena. Oľga bola prvou panovníčkou Rusi, ktorá prijala kresťanstvo. Na Kyjevskej Rusi dala potom postaviť niekoľko chrámov: v Kyjeve Chrám sv. Mikuláša a sv. Sofie, vo Vitebsku Chrám Zvestovania presvätej Bohorodičky, v Pskove chrám

presvätej Trojice. Prechádzala po kniežatstve, zriaďovala útulky pre chudobných, ktorých mala rada, tiež prevozy cez rieky. Súdila spravodlivo.

Hoci jej syn Svjatoslav krst neprijal a pokresťančenie Rusi bolo odložené, predsa sa kresťanstvo na Rusi ujalo za vlády jej vnuka sv. Vladimíra. Jej neporušené pozostatky umiestnili v Desjatinnom chráme v Kyjeve, kde sa pri nich diali zázraky. V gréckokatolíckej cirkvi sa blažená Oľga pripomína 11. júla a má titul „apoštolom rovná".

Ruský kronikár o nej píše: „Bola zvestovateľkou kresťanskej zemi, tak ako zornička predchádza slnku a žiara svetlu. Tak ako luna v noci, tak aj ona žiarila uprostred pohanov ako perla v blate, pretože ľudia boli ušpinení a zablatení hriechmi a neobmytí svätým krstom. Ale ona sa umyla v svätom kúpeli a zhodiac zo seba hriešny šat prvého človeka Adama, obliekla sa do nového Adama, teda Krista. Aj my k nej voláme: „Raduj sa ruské poznanie Boha a začiatok nášho zmierenia sa s ním."

Tak sv. Oľga ako aj sv. Vladimír svojimi životnými osudmi dosvedčili túžbu človeka po poznaní a prijatí pravdy. K tejto pravde viedli aj svojich blízkych a aj národ im zverený. (Zdroj: ČÍŽEK: Synaxár, TUCH: Život svätých, VASIĽ: Na vlnách rádia Vatikán)

Modlitba

Na záver sa môžeme s deťmi pomodliť (viď PL):

„Pane a Bože náš, ospevujeme zbory všetkých tvojich svätých,
lebo na ich prosby posväcuješ naše duše. Ty sám si neprístupné Svetlo a mraky temnoty
zaháňaš svojimi večnými lúčmi."

(stichira utierne zo služby Všetkým svätým)

V. PRAMEŇ NÁDEJE

► ***Doplnenie k základnej podtéme***

Cirkev – prameň nádeje

Výroky východných otcov o modlitbe

▪ *Modliť sa zvyčajne možno aj doma, ale modliť sa tak, ako v chráme nie je doma možné. Tu je veľa duchovných otcov a k Bohu sa vznáša jednomyseľný plač. Keď sa modlíš k Bohu sám, nebudeš tak vypočutý, ako keď sa modlíš so svojimi bratmi. Lebo tu je niečo väčšie. Jednomyseľnosť, zhoda, spoločenstvo lásky a modlitby kňazov... Kňazi sú preto ustanovení stáť v zhromaždeniach, aby slabšie modlitby národa boli pozdvihované ich silnými modlitbami a spolu s nimi sa vznášali na nebesá. (sv. Ján Zlatoústy)*

▪ *„Na Boha si máme spomenúť častejšie, ako dýchame.“ (sv. Gregor Naziánsky)*

▪ *„Aby sme boli vypočutí, to nezávisí od množstva slov, ale od bedlivosti srdca.“ (sv. Ján Zlatoústy)*

▪ *„Aj človekovi, ktorý obchoduje alebo cestuje, je možné pozorne sa modliť; takisto je možné inému, kto sedí v dielni a zošíva kože, povzniesť ducha k Bohu: je možné sluhovi, ktorý nakupuje potraviny a pobehuje hore-dolu alebo posluhuje v kuchyni...horlivo sa modliť z hĺbky srdca.“ (sv. Ján Zlatoústy)*

▪ *„Pri neúspechoch a nezdaroch hovor: „Pane, verím, že znášam to, čo potrebujem, čo som si zaslúžil. No Ty, Pane, pre Tvoje milosrdenstvo, odpusť mi a zmiluj sa nado mnou!“, a toto opakuj dovtedy, dokedy v svojej duši nepocítiš pokoj.“ (Lev, optinský starec)*

▪ *„Modlitba, ku ktorej sa musíme prinútiť, je vyššie ako samovoľná modlitba. Nechce sa ti, prinúť sa: „Lebo námahou a nasilu sa Nebeské kráľovstvo získava“ (Mt 11, 12). (Ambróz, optinský starec)*

▪ *„Aby si sa mohol modliť k Bohu, nič nepotrebuješ: nech si kdekoľvek, nech ho kdekoľvek vzývať, on ťa počuje. Nepotrebuješ nijakých sprostredkovateľov. Jednoducho povedz: „Zmiluj sa nado mnou!“ A Boh okamžite bude prítomný. Nečaká na koniec modlitby: obdržíš dar skôr, ako dokončíš modlitbu.“ (sv. Ján Zlatoústy)*

► *NOVÁ doplňujúca podtéma*

Ježišova modlitba – modlitba srdca

Ciele: oboznámiť sa s Ježišovou modlitbou; uvedomiť si potrebu sústredenia pri modlitbe; formovať návyk praktizovania Ježišovej modlitby.

Priebeh:

Úvod /5 minút/

1. Modlitba

V úvodnej modlitbe môžu žiaci povedať za koho alebo za akú udalosť sa chcú modliť a môže sa pomodliť modlitba podľa ich výberu.

2. Brainstorming
Na tabuľu alebo čistý papier napíše učiteľ slovo „modlitba“. Žiaci dopisujú, čo všetko im pri tomto slove zíde na um (aké modlitby poznajú, kedy sa môžeme medliť, za koho sa môžeme modliť...). Môžu vpisovať tak, že každý žiak príde napísať sám, čo mu pri tomto slove napadne. Ak by nikto nenapísal, že pri modlitbe je potrebné sústredenie, sústredenosť, tak to napíše učiteľ.

Hlavná časť /30 minút/
1. Úvod do Ježišovej modlitby
Učiteľ vyzve žiakov, aby si sadli na koberec a zapne CD nahrávku (možné stiahnuť z www.youtube.com), na ktorej je Ježišova modlitba – nechá žiakov počúvať bez komentára. Po vypočutí, pomocou nasledovných otázok učiteľ vedie so žiakmi rozhovor:

- Ako by ste nazvali to, čo sme práve počuli?
- Kto z vás už počul takúto modlitbu?
- A viete, na čom sa takáto modlitba modlí?

2. Výklad o Ježišovej modlitbe
Náš východný obrad má svoje obrovské dedičstvo. Jednou z jeho skvostov je aj Ježišova modlitba, ktorú sme mohli pred chvíľou počúvať. Niekto hovorí, že je určená iba pre mníchov, či rehoľníkov, ale nie je tomu tak. Môže sa ju modliť každý kresťan, lebo táto modlitba veľmi pomáha k tomu, aby sme veľmi často mysleli na Pána Ježiša, tak často, ako veľmi často myslíte na svojho dobrého kamaráta, či kamarátku. Ďalšie meno tejto modlitby je aj Modlitba srdca.
Modlitba spočíva v opakovaní krátkej vety:
„Pane, Ježišu Kriste, Synu Boží, zmiluj sa nado mnou hriešnym“
alebo po cirkevnoslovansky:
„Hospody, Isuse Christe, Syne Božij, pomiluj mja hrišnaho“.

V prvej časti vyznávame, že Ježiš je Pán a skutočný Boží Syn. V druhej uznávame svoju slabosť a hriešnosť a prosíme o milosť.

3. Práca s čotkami
Túto modlitbu sa modlíme na čotkách. Učiteľ nechá žiakom kolovať čotky, pričom môže použiť rôzne veľkosti.
Čotky – je to vlastne viazané „počítadlo“, trošku podobné ružencu. Robia sa ručne, viažu sa. Sú viazané po 33, 50, 100 alebo aj 200 uzlíkoch. Na miestach, kde sú oddelené sapoužívajú koráliky. Zvyknú sa nosiť na pravej ruke. Na ruke ich máme preto, aby sme si pripomínali pri pohľade na ne alebo dotyku, že sa máme často, neustále modliť.

Upevnenie /7 minút/
1. Kreslenie čotiek
Žiaci si môžu do zožita nakresliť podľa prinesených čotiek svoje čotky a pod kresbu si napíšu znenie Ježišovej modlitby.

Záver /2 minúty/
Modlitba
Za pomoci učiteľa sa žiaci pomodlia Ježišovu modlitbu – 33 krát.

Vyučovaciu hodinu vypracovala: Mgr. sr. Augustína S. Rusnáčková

Na hodine pracujte aj s **Pracovným listom:**

1. Modlitba srdca

Je to modlitba, ktorá má pôvod v počiatkoch mníšskeho života otcov púšte, ale ona nie je iba modlitbou mníchov. Je modlitbou pre všetkých.

Ide o neustále vzývanie mena Ježiš, ústami, srdcom a mysľou, na každom mieste a v každom čase. Ten, kto si zvykne na túto modlitbu, nájde v nej veľkú útechu a potrebu modliť sa neustále – veď Sväté písmo hovorí: *„Ustavične sa modlite“ (1Sol 5,17).*

Modlitbu sa nauč naspamäť.

Pane Ježišu Kriste, Synu Boží, zmiluj sa nado mnou hriešnym.
Hospodi Isuse Christe, Syne Božij, pomiluj mja hrišnaho.

2. Modlitba, ktorá obsahuje celú pravdu evanjelia

Prvá časť: *Pane, Ježišu Kriste, Synu Boží...* – hovorí o Ježišovi, že je Bohom i človekom, prisľúbeným Mesiášom (Kristom) i Pánom všetkého.

Druhá časť: *...zmiluj sa nado mnou hriešnym.* – hovorí o mne, že som hriešny, ale dúfam v Božie milosrdenstvo, lebo Božia láska a milosrdenstvo je väčšia od našich pádov.

Do pripravených políčok skús kresbou vyjadriť tieto dve časti Ježišovej modlitby.

1. Pane Ježišu Kriste, Synu Boží

2. zmiluj sa nado mnou hriešnym.

3. Čotky

Pomôckou k Ježišovej modlitbe sú tzv. čotky. Je to vlnené lano s uzlíkmi, ktorých môže byť 100, 33 alebo 50. Nosí sa väčšinou na zápästí. Ježišovu modlitbu môžeme prerušiť ľubovoľnou krátkou modlitbou po každom jej desiatom, dvadsiatom piatom alebo tridsiatom treťom zopakovaní, napríklad *„Presvätá Bohorodička, zachráň nás“* alebo *„Sláva Otcu: I teraz:“* Na čotkách je toto prerušenie spravidla naznačené drevenými korálkami.

Alternatívy:
- s témou sa pracuje aj v 5. ročníku, kde je viac zameraná na Ruského pútnika, jej zmysel, ovocie.... Vo 4. ročníku je potrebné zamerať sa na samotnú modlitbu ako prameň nádeje, jej znenie, obsah a čotky.
- ak učiteľ vie viazať čotky, môže deťom ukázať, ako sa pletú;
- na hodine pri výklade možno pracovať aj s komixom „Prebuď svoje srdce“ (Floris Gabriel) s. 58-63 (viď príloha s. 45-46).

Myšlienky o Ježišovej modlitbe:
Neustále vzývanie mena Ježiš, v radostnej túžbe po Bohu, napĺňa priestor nášho srdca radosťou a pokojom. (sv. Hesychios)

Strašná je táto modlitba, satan ju veľmi neznáša a zo všetkých síl sa usiluje pomstiť všetkým, ktorí sa ju modlia. Cesta Ježišovej modlitby je cestou najkratšou a najpohodlnejšou. No nereptaj, lebo každý, kto sa na túto cestu postaví, je starosťami skúšaný. (Varsonofij, starec optinskej pustovne)

Keď na teba doľahne podráždenosť, takto si hovor: „Pane, zmiluj sa!“. Modlitbou sa každá škvrna očistí. (Lev, starec optinskej pustovne)

Nepriateľa a ním prinášané zlé, pokúšajúce myšlienky odháňajte modlitbou: „Pane, Ježišu Kriste, Syn Boží, zmiluj sa nado mnou hriešnym“. Túto modlitbu sa môžete modliť pri akejkoľvek činnosti. (Lev, starec optinskej pustovne)

Starec vravieval: „Jeden brat sa opýtal druhého: Kto ťa naučil Ježišovu modlitbu? Ten mu na to povedal: Démoni. Áno, a ako? Neustále ma znepokojovali hriešnymi myšlienkami a ja som sa modlil, stále modlil, až som si zvykol takto modliť sa“. (Ambróz, starec optinskej pustovne)

► *NOVÁ doplňujúca podtéma*
Ikona – modlitba v obraze

(téme sa môžete venovať na jednej hodine – v tom prípade ju zostručnite, alebo na dvoch, resp. viac hodinách a témy rozdeľte: ikona, delenie ikon, miesto ikony, tvorba ikony...)

Ciele: jednoducho charakterizovať ikonu, vymenovať jej druhy; vnímať ikonu ako prostriedok k modlitbe; praktizovať modlitbu pre ikonou a úctu k ikonám – v chráme i doma.

Priebeh:

Porovnávanie obrazu a ikony
Žiakom ukážeme obraz a ikonu jednej biblickej udalosti alebo postavy. Ich úlohou je porovnať ich a uviesť rozdiely medzi nimi (detským pohľadom).
Z porovnania vyplýva, že napriek ich rovnakému sakrálnemu (náboženskému) motívu, sú predsa rozdielne. Ikona je „iná“ a dnes sa dozvieme, čo to je a prečo je iná.

Zdroj: internet

Rozhovor, demonštrácia, výklad

- Už ste sa niekedy stretli s ikonou? Máte ikonu doma? Viete, čo to je?
- žiakom ukážeme písanú ikonu na doske, prípadne lepenú ikonu.

Ikona je duchovne namaľovaný – písaný obraz, prevažne na dreve. No ikona je viac ako len obraz. Ikona je modlitba vo farbách. Je vyobrazením Krista, Bohorodičky, anjelov, svätých a ďalších duchovných výjavov. Obsahuje posolstvo, ktoré nie je vyjadrené perom a atramentom, ale farbou a štetcom. Je to obrazom zachytené Božie slovo. Jej tvorbu sprevádza vytrvalá modlitba, čítanie Svätého písma, pôst…Jej autorom je Svätý Duch a ikonopisec mu len

prepožičiava svoje schopnosti. Má premieňať srdce človeka a pomáhať pri modlitbe a viesť k spáse.

Vznikla v Byzantskej ríši približne v 4. storočí, no jej korene sú v umení starých grékov, egypťanov a v prvokresťanskom umení. No ikona nie je len umelecký obraz, je to modlitba v obraze, okno do nadprirodzena. Jej úlohou je nie je byť pekným predmetom, ale napomáhať modlitbe, premieňať človeka, približovať ho k Bohu, upokojovať srdce. Aby plnila tento cieľ, je zostavená podľa presných pravidiel, tzv. ikonopiseckého kánona.

Tento kánon určuje napr. ako sa zobrazujú postavy - pre ikony charakteristická strohosť, pohľad upretý na diváka (máte pocit, že postava vás sleduje), priestor na ikone, ktorý je dvojrozmerný – ikona vylučuje ilúziu priestoru, používanie zlata, označovanie ikony písmenami, určuje aspoň približne používanie farieb a ich symboliku (napr. spodné rúcho Krista je červené, lebo táto farba symbolizuje božstvo a jeho vrchné rúcho je modré, lebo modrá je symbolom človečenstva, ľudskej prirodzenosti, ktorú Kristus prijal pri vtelení – narodení. U Bohorodičky je to opačne, spodné rúcho je modré, lebo bola človekom a vrchné rúcho je červené, lebo prijala Krista a božskú prirodzenosť.)

Altern.: Žiaci si v PL prečítajú o ikone sami a podčiarknú modrou pastelkou čo je pre nich už známe a červenou pastelkou, čo je pre nich nové.

Práca s PL: 1. Ikona

Podľa pokynov učiteľa vyfarbi ikony Bohorodičky a Krista správnými ikonografickými farbami.

Druhy ikon (možná práca s internetom a vyhľadávanie ikon na internete – ako samostatná hodina)

Demonštrácia a výklad

Deťom ukážeme z každého druhu ikony jednu ukážku.

Ikony delíme na niekoľko druhov, pričom majú rôzne pomenovania:

- ikony Krista (Pantokrator, Spas v silach, Učiteľ...)
- ikony Bohorodičky (Hodigitria, Umilenije, Oranta...)
- ikony svätých (anjeli, mučeníci, apoštoli, biskupi...)
- ikony sviatkov (zvestovanie, narodenie, ...)

Triedenie ikon

Pripravíme si čo najväčší počet obrázkov ikon, ktoré majú deti roztriedieť podľa uvedených druhov. Takto vytvoria výstavu ikon. Z ikon si vyberú tú, ktorá sa im najviac páči, resp. ich najviac oslovila a svoj výber zdôvodnia.

Miesto ikony (možná exkurzia v chráme s väčším ikonostasom)

- kde sa ikony vyskytujú najčastejšie? Kde ich môžeme nájsť?

Hlavným miestom ikony je chrám a domácnosť. V chráme sa ikony nachádzajú na ikonostase, ale aj na stenách, liturgických predmetoch...

Ikonostas je stena s ikonami, ktorá spája loď chrámu so svätyňou. Predstavuje nebeskú cirkev. Skladá sa z niekoľkých radov: rad Starého zákona, rad 4 hlavných ikon Krista, Bohorodičky, sv. Mikuláša a sviatku alebo svätca, ktorému je chrám zasvätený. Uprostred sú cárske dvere a po bokoch diakonské dvere. Ďalší je rad Deésis, rad hlavných sviatkov, rad apoštolov, rad prorokov a na vrchu je Kríž.

Je to prvotný katechizmus - zobrazenie dejín spásy od Adama a Evy až po večné Nebeské kráľovstvo - zdola nahor.

Práca s PL: Ikonostas

Do prázdnych políčok ikonostasu napíš, aké ikony tam majú svoje miesto.

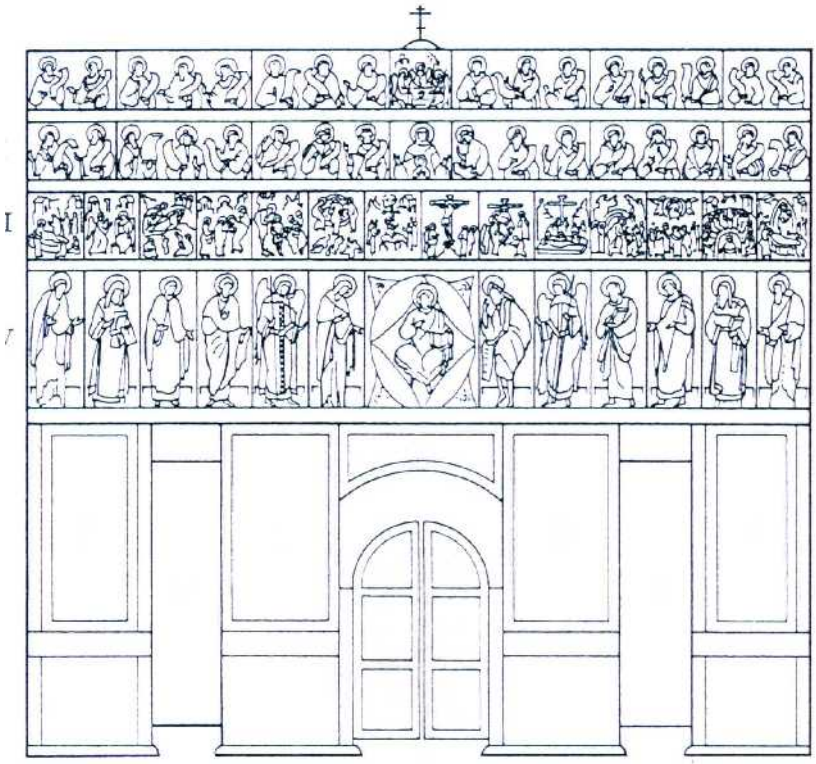

Kresťanská domácnosť: Krásny kútik (Svätý kút/roh)

Ikony sa nenachádzajú iba v chrámoch, ale aj v domácnostiach. Ľudia si doma vytvárali „krásny kútik“. Je to miesto v dome, kde je umiestnená ikona so zažatou sviecou, kde sa rodina stretáva na spoločnej modlitbe. Tu, pred Božím pohľadom, rodina prežíva svoj každodenný život, radosti i starosti, pričom vie, že Boh nad ňou bdie.

- Za úlohu sa doma modli pre ikonou. Vytvor doma „krásny kútik“. Môžeš použiť ikonu, Sväté písmo, čotky, sviečku, lampadu...

Alternatívy:
- môžete rozdať obrázky ikon;
- výroba lepenej ikony (na sololit alebo tvrdší/hrubší kartón nalepiť obrázok ikony a okraje namaľovať, celú ju nalakovať…);
- dokumentárny film o tvorbe ikony, podľa možnosti beseda s ikonopiscom;
- putovanie ikony v triede medzi spolužiakmi (každý týždeň dostane domov ikonu iný žiak, ktorý sa bude spolu so svojou rodinou pred ňou modliť)

Záver:
- modlitba pred ikonou so zapálenou sviečkou…

► *Oprava k prehlbujúcej podtéme*
Modlitba svätého ruženca

- vhodná je práca s ikonou „Kráľovná Ruženca z Bohoróditčinu“, Katedrála sv. Petra a Pavla Čortkovo, Ukrajina, Autor: Anatolij Meľnyk, Viktor Meľnyk, Josef Maria de Wolf:

Radostný ruženec:

Bolestný ruženec:

Ruženec svetla:

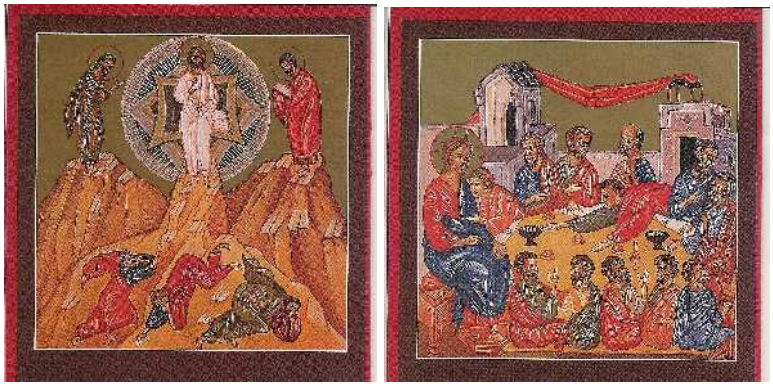

Slávnostný ruženec:

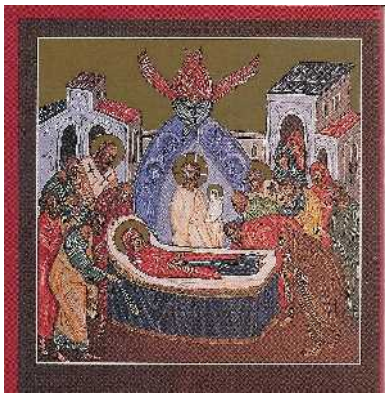

- oprava v pracovnom liste:

Tajomstvá svätého ruženca
RADOSTNÝ RUŽENEC
Prečistá Panna Mária, ktorá si
1. počala zo Svätého Ducha, daj aby sme boli pokorní.
2. s Ježišom pod srdcom navštívila svätú Alžbetu, vypros nám pravú lásku k blížnemu.
3. nám v Betleheme Ježiša porodila, daj, aby sme k nemu s dôverou pristupovali.
4. Ježiša v chráme obetovala, daj, aby sme sa starali o čistotu svojho srdca.
5. našla v chráme svojho Syna, vypros nám milosť, aby sme sa vždy podriadili Božej vôli.

BOLESTNÝ RUŽENEC
Pane, Ježišu Kriste, Bože náš, ktorý si
1. sa pre nás krvou potil, daj nám opravdivú ľútosť nad hriechmi.
2. bol pre nás kruto zbičovaný, chráň nás od nezriadených telesných žiadostí.
3. bol pre nás tŕním korunovaný, chráň nás od hriešnych myšlienok.
4. pre nás niesol ťažký Kríž, pomôž nám trpezlivo niesť naše kríže.
5. bol pre nás ukrižovaný, daj nám žiť v kajúcnosti.

SLÁVNOSTNÝ RUŽENEC
1. Pane, Ježišu Kriste, Bože náš, ktorý si slávne zmŕtvych vstal, nedaj, aby sme upadli do priepasti hriechu.
2. Pane, Ježišu Kriste, Bože náš, ktorý si slávne vstúpil na nebesia, nauč nás hľadať nebeské radosti.
3. Svätý Duchu, pravý Bože náš, posilni nás vo svätej viere a vo vernosti Cirkvi.

4. Prečistá Panna Mária, ktorú Ježiš do neba vzal, vypros nám šťastnú hodinu smrti.
5. Prečistá Panna Mária, ktorú Boh v nebi korunoval, vypros aj nám večnú slávu v nebi.

RUŽENEC SVETLA

Pane, Ježišu Kriste, Bože náš, ktorý si
1. bol pokrstený v Jordáne a začal svoje verejné účinkovanie, daj nám odvahu byť pravými Božími deťmi.
2. zázrakom v Káne Galilejskej otvoril srdcia učeníkov pre vieru, nauč nás prehlbovať život z viery.
3. ohlasoval Božie kráľovstvo a vyzýval ľud na pokánia, vlož do nášho srdca ducha pokánia a trvalého obrátenia.
4. sa ukázal v božskej sláve na hore premenenia, naplň nás schopnosťou vidieť ťa a slúžiť ti v bratoch a sestrách.
5. nám dal seba za pokrm a nápoj v najsvätejšej Eucharistii, daj nám silu prijímať Božiu vôľu.
(Zdroj: Hore srdcia)

1. Ako vznikla modlitba sv. ruženca

Ľudia sa vo svojich beznádejných situáciách už odpradávna utiekajú k modlitbe svätého ruženca, uvažujú o živote Ježiša, čo im prináša do života stratený pokoj a vracia nádej.
V prvých storočiach mnísi recitovali žalmy. Bolo to jedným z pravidiel ich života. Keďže modlitba žalmov bola možná len pre tých, ktorí vedeli čítať, bolo treba nájsť spôsob modlitby aj pre bratov, ktorí čítať nevedeli. Na tento účel sa použila modlitba Otčenáš: bratia recitovali túto modlitbu 150-krát, presne toľko, koľko bolo žalmov. Po odpočítavaní modlitby sa používali malé kamienky. Neskôr boli nahradené guľôčkami. Neskôr sa začali na týchto guľôčkach modliť modlitbu „Raduj sa“.

2. Tajomstvá ruženca

Modrou pastelkou zakrúžkuj čísla obrázkov radostného ruženca, zelenou ruženca svetla, červenou bolestného ruženca a žltou tajomstvá slávnostného ruženca.

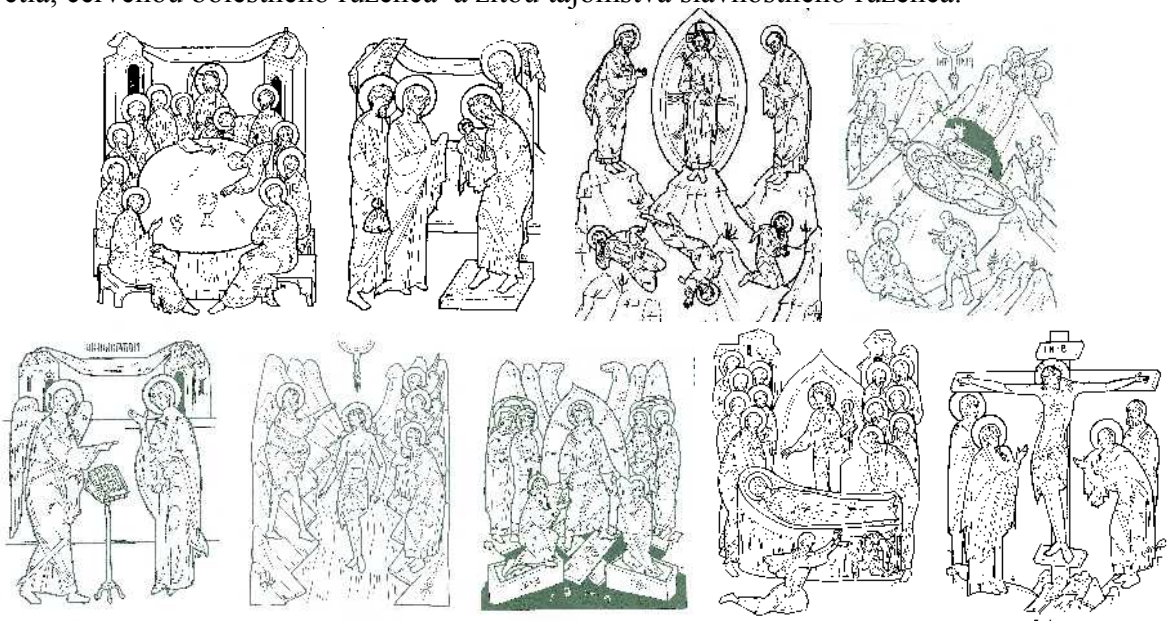

Príloha k téme Narodenie Bohorodičky s. 9 (Zdroj: T.Cmoriaková)

Príloha k téme Ježišova modlitba s. 36

(Zdroj: Floris Gabriel: Prebuď svoje srdce. Bratislava: Vydavateľstvo O. Németh, 2002)

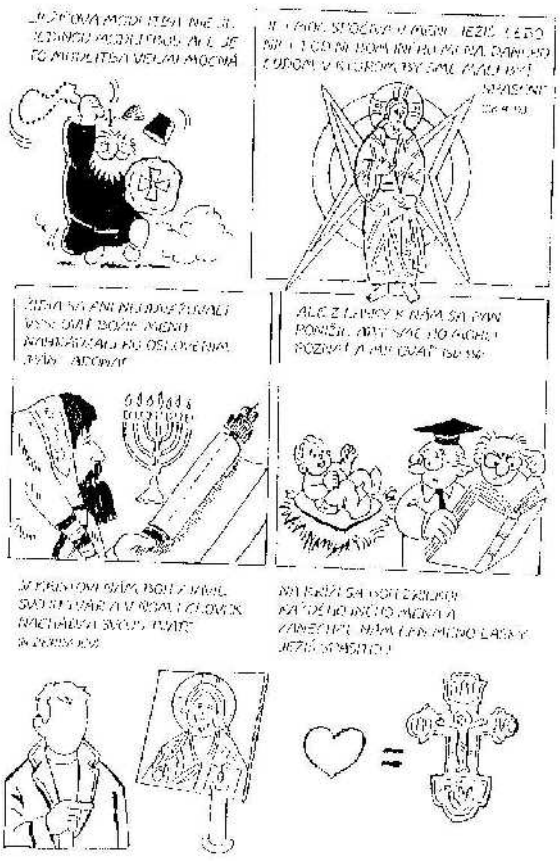

KORENIE MODLITBY SRDCA
SLABÁCH JE K MODLITBE
OTCOV PUSTE.
BOŽE PRÍĎ MI NA POMOC!
STÁLA SA MODLITBOU
JEŽIŠOVOU V KLÁŠTORE PÁP
PORFYRIUS A SRDCE A
ROZVINULA SA ODVTEDY
NA VZORNÚ ÚTOČIŠŤ STOVIEK
VĎAKA ZMIERNE DUCHOVNÝCH
SPISOV, NAPÍSANÝCH F. K. SKOBTSOVOU, SA
ROZŠÍRILI PO CELOM KRESŤANSKOM
VÝCHODE A VĎAKA ĎALEKÉMU
PÔSOBENIU JEJ DUCHOVNÉHO OTCA
KRESŤANSKÝ ZÁPAD.
JE NÁŠ PÁN JEŽIŠ KRISTUS. VYZNÁVAŠ
JEHO BOŽSTVO I ĽUDSKOSŤ?
IDTE NAD VŠETKY NÁRODY
A UČTE VŠETKÝCH
KRSTIAC ICH V MENO OTCA
I SYNA I DUCHA SVÄTÉHO.
A VEĎTE, ŽE JA SOM S VAMI
VŠETKY DNI AŽ DO SKONANIA SVETA.
A VEĎTE, ŽE JA SOM S VAMI
VŠETKY DNI AŽ DO SKONANIA SVETA.
JEŽIŠOVA MODLITBA VŠAK NIE JE
IBA NEJAKÁ ASKETICKÁ TECHNIKA,
KTORÁ VEDIE OD VONKAJŠIEHO OSTRIEDZAVANIA OD
VONKAJŠIEHO SVETA.
NIE, PRÁVE TÁTO MODLITBA
OTVÁRA SVOJIM
ÚPROSTRED OBLÚKA A JE
SVÄTOSŤ!
KTO SA KRISTU KRISTOVO MENO V
NÁS OŽIVUJE NOVÉ SRDCE, KTORÉ
DOKÁŽE CÍTIŤ LEN V JEDNOTE S NÍM.
JEŽIŠOVA MODLITBA DOKONALE
ENERGIU SRDCA, KTORÝ Z NEHO
MOHLA NAPLNO VYVIERAŤ
KRISTOVA LÁSKA.
KRISTUS NÁM DAL SVOJE
PRÍTOMNÉ TELO A KRV, KTORÝ SÁM
VEČNE ŽIJE V NÍM (SD 28).
JEŽIŠOVOU MODLITBOU
ZAKUSÁME TO, ČO VIEME DOŽIAL
DOTÝKAJÚC SA TELA A KRVI
Z JEHO ÚST (SD 31).